

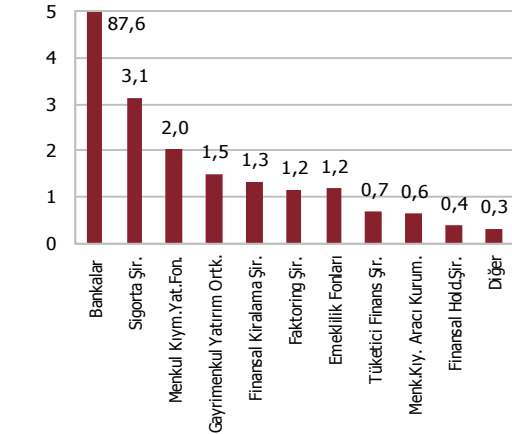
III. BANKACILIK SEKTÖRÜ GELİŞMELERİ VE RİSKLER

Küresel ekonomiye ilişkin belirsizliklerin olası olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla diğer otoritelerle birlikte Bankamız makro finansal riskleri gözetken politikalar uygulamaya devam etmektedir. Uygulanan politika bileşimi sayesinde kredilerin yıllık artış hızı finansal istikrar açısından makul seviyelere çekilmiş, faiz oranları büyümeyi destekleyici şekilde hareket etmiş, bankalara kalıcı Türk lirası likiditesi sağlanmış, ülke döviz rezervleri artmış ve kısa vadeli sermaye hareketlerinin olası olumsuz etkileri sınırlandırılmıştır. Finansal İstikrar Komitesi (FİK) bünyesinde, bankacılık sektörünün bilanço yapısının daha sağlıklı hale getirilmesi çerçevesinde çalışmalar da sürdürülmektedir. Ülkemiz 2012 yılı Temmuz ayı başından itibaren Basel II uygulamasına geçmiştir. Basel II'ye geçiş sonrasında sektörün sermaye yeterliliği oranları yüksek seyrini sürdürmektedir. Sermaye yeterliliğinin yanı sıra, likidite ve kaldıraç düzenlemelerini de içerecek şekilde ülkemizde Basel III süreci hazırlık çalışmaları başlatılmıştır.

Ağırlıklı olarak bankacılık sektöründen oluşan finans sektörü büyümesini sürdürmektedir. Ülkemiz finans sektörünün bilanço tutarı 2012 yılı Haziran ayında yıllık yüzde 11,5 büyüyerek 1.453 milyar TL'ye ulaşmış, GSYH'ye oranı ise yüzde 106,1 olarak gerçekleşmiştir. Finansal sektörün yüzde 87,6'sını bankacılık sektörü oluşturmaktadır (Grafik III.1).

Bankacılık sektörünün toplam varlıkları, 2012 yılı Eylül ayında yıl sonuna göre yüzde 7,5 artarak 1.309 milyar TL'ye yükselmiştir. Sektörün bilanço büyüklüğünün GSYH'ye oranı ise 2012 yılı ikinci çeyreği itibarıyla yüzde 93'tür (Grafik III.2). Söz konusu oran, 2011 yılı itibarıyla Polonya, Slovakya, Romanya ve Litvanya'dan yüksek olmakla birlikte, diğer AB ülkelerinin ve yüzde 354 olan AB-27 ortalamasının altında bulunmaktadır. Bu durum, ülkemiz bankacılık sektörünün büyüme potansiyelinin halen yüksek olduğunu göstermektedir (Tablo III.1).

Grafik III.1. Finansal Sektörün Bilanço Büyüklüğünün Dağılımı (%)^{1,2}

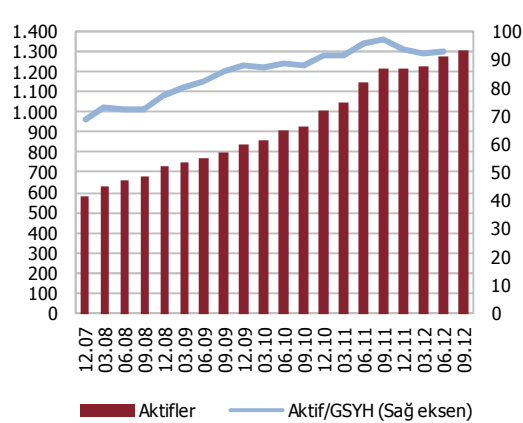

Kaynak: BDDK –TCMB, TSPAKB, SPK, TSRSB

(1) Portföy yön.şti, finansal holding şti. ve KGF verileri ise Aralık 2011 dönemine aittir.

(2) Diğer başlığı altında KGF, girişim ser. yat. ort., portföy yön. şir., varlık yön.şti, menkul kıymet yatırım ort. ve reasürans şti.verisi bulunmaktadır.

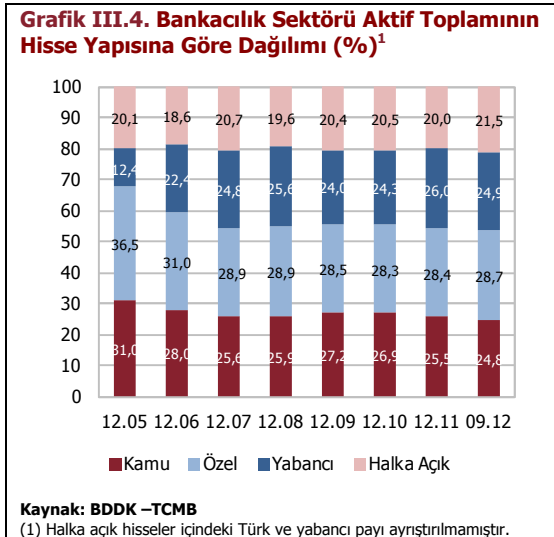
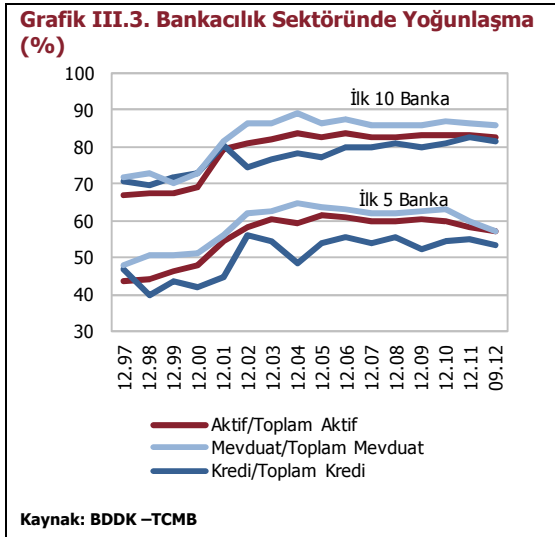
Grafik III.2. Bankacılık Sektörünün Gelişimi (Milyar TL, %)

Kaynak: BDDK –TCMB,TÜİK

Bankacılık sektöründe 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla faaliyet gösteren 48 bankanın aktif büyüklüğü bakımından ilk beşinin sektör payı yüzde 57, ilk onunun sektör payı ise yüzde 82,5'dir. Yoğunlaşma büyük ölçüde mevduatta gözlenirken, kredilerde daha düşüktür (Grafik III.3). AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında, 2011 yılı itibarıyla ilk beş bankanın toplam aktifler içindeki payı bakımından ülkemiz orta sıralarda yer almaktadır (Tablo III.1).

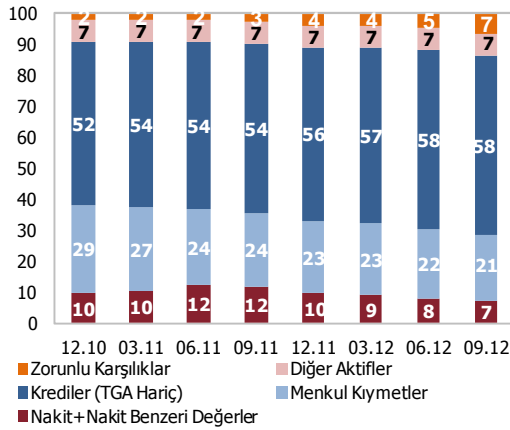
Sektörde ödenmiş sermayedeki paylar esas alındığında, yabancı hissedarların aktif büyüklüğü içindeki payı, 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 24,9 olarak gerçekleşmiştir. Öte yandan, Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) verilerine göre, yüzde 17,9 olan halka açık paylar içindeki yabancı payları da eklendiğinde bankacılık sektöründeki yabancı payı yüzde 42,8'e ulaşmaktadır (Grafik III.4). 2011 yılı itibarıyla yüzde 26 olan ülkemiz bankacılık sektöründeki yabancı hissedar payı, AB ülkeleri ortalaması ile aynı seviyede olmakla birlikte, Polonya, Bulgaristan, Macaristan, Romanya, Letonya, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya gibi Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinin altında bulunmaktadır (Tablo III.1).

Aktifler içinde en büyük paya sahip olan ve yıl içinde artış eğilimini sürdüren kredilerin payı, 2011 yılı sonunda yüzde 56 iken, 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 58'e ulaşmıştır (Grafik III.5).

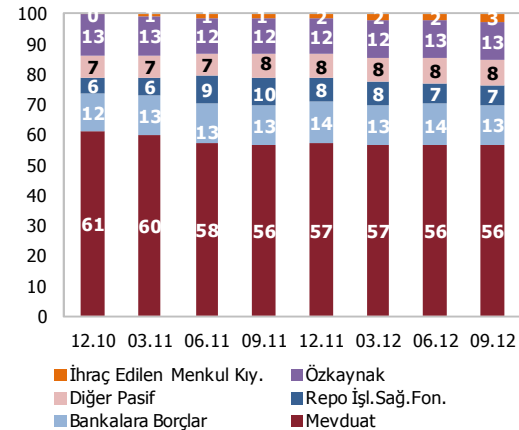
2012 yılı Eylül ayı itibarıyla, bankacılık sektörünün toplam kaynakları içinde en büyük paya sahip olan mevduatın payı yüzde 56 ile bir önceki yılsonuna göre 1 puan azalırken, özkaynakların payı 1 puan artarak yüzde 13'e yükselmiştir. Aynı dönemde, bankalara borçlar ve repo işlemlerinden sağlanan fonlar 1'er puan azalarak sırasıyla yüzde 13 ve yüzde 7 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.6).

2011 yılı Eylül ayından itibaren kademeli olarak başlanan Rezerv Opsiyonu Mekanizması (ROM) uygulamasının bankacılık sektörü bilançoları üzerine önemli yansımaları olmuştur. ROM ile bankaların Türk lirası zorunlu karşılıklarının belirli bir yüzdesini döviz ve altın cinsinden tesis edebilme imkânı sayesinde bankaların Bankamızdan repo ve yurt dışından swap yoluyla Türk lirası borçlanma ihtiyacı ve maliyetleri azalmış, bunun sonucunda net faiz gelirleri olumlu etkilenmiş, ayrıca kısa vadeli sermaye girişlerinin yurt içinde krediye dönüşmesi kontrol altına alınmıştır (Özel Konu IV.1).

Grafik III.5. Bankacılık Sektörünün Aktif Kalemlerinin Gelişimi (%)¹

Kaynak: BDDK –TCMB

(1) Nakit ve Nakit Benzeri Değerler= Nakit + TCMB + Para Piyasaları + Bankalar + Ters Repo

Grafik III.6. Bankacılık Sektörünün Pasif Kalemlerinin Gelişimi (%)

Kaynak: BDDK –TCMB

Bankacılık sektörünün derinlik ve aracılık fonksiyonlarının gelişimini gösteren mevduatın GSYH'ye oranı, 2012 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 52 olarak gerçekleşmiş, kredilerin GSYH'ye ve mevduata oranları ise sırasıyla yüzde 54'e ve yüzde 103'e yükselmiştir. Söz konusu oranlar, AB-27'de sırasıyla yüzde 130, yüzde 189 ve yüzde 145 seviyelerinde bulunmaktadır. Ülkemiz, bankacılık sektöründeki banka sayısı bakımından da AB ülkeleri ortalamasının oldukça altında bulunmaktadır (Tablo III.1). Bununla birlikte, 2 Ekim 2012 tarihi itibarıyla ülkemizde bir bankaya daha faaliyet izni verilmiş ve banka, Türkiye'de kurulmuş yabancı sermayeli bankalar grubunda faaliyetine başlamıştır. Böylece, ülkemizde bankacılık sektöründeki banka sayısı 49'a yükselmiş bulunmaktadır.

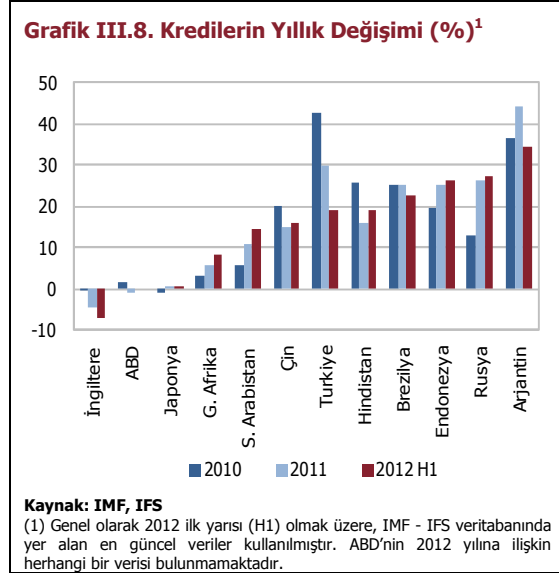
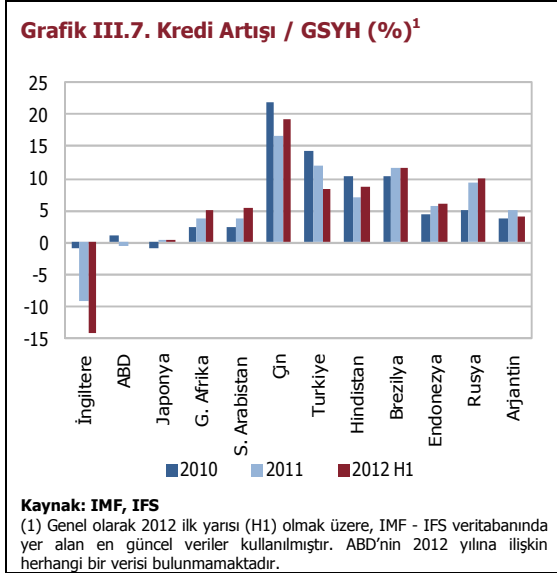
Tablo III.1. Seçilmiş Finansal Göstergelerin AB Ülkeleri ile Karşılaştırılması¹

Ülkeler	Top. Aktifler / GSYH (%)	Mevduat / GSYH (%)	Kredi / GSYH (%)	Kredi / Mevduat (%)	Top. Aktifler / Kredi Kur. Sayısı	En Büyük 5 Kredi Kur. Sektör Pay. (%)	Kredi Kuruluşu Sayısı	Bankacılık Sektöründe Yabancı Payları (%)
Almanya	308	116	182	157	4.213	34	1.898	12,1
Belçika	310	145	185	128	10.622	71	108	67,3
Bulgaristan	102	71	80	114	1.265	53	31	80,6
Çek Cum.	107	75	66	88	2.893	62	58	99,8
Danimarka	384	95	255	268	5.713	66	161	18,7
Finlandiya	335	84	120	143	1.938	81	327	71,5
Fransa	334	124	182	146	10.112	48	660	12,1
Hollanda	470	209	319	152	9.868	84	287	11,2
İngiltere	637	205	236	115	29.873	44	373	42,1
İrlanda	750	150	320	213	2.485	53	480	41,2
İspanya	368	188	253	135	11.687	48	335	8,8
İtalya	177	66	122	185	3.706	40	754	19,6
Letonya	117	62	94	152	763	60	31	79,4
Litvanya	85	49	67	135	285	85	92	69,3
Lüksemburg	1866	623	1275	205	5.640	31	141	94,1
Macaristan	110	61	77	125	580	55	189	63,0
Polonya	80	49	58	118	424	44	700	72,9
Portekiz	300	143	223	156	3.308	71	155	24,0
Romanya	62	34	39	115	2.047	55	41	80,0
Slovakya	80	56	56	99	1.783	72	31	99,7
Slovenya	146	75	112	149	2.117	59	25	28,1
Yunanistan	204	102	154	151	7.323	72	58	21,3
AB 27 Ort.	354	130	189	145	5.560	-	299	26,0
Türkiye - 2011	94	54	53	98	10.381	58	48	26,0
Türkiye - 06.2012	93	52	54	103	11.747	57	48	24,9

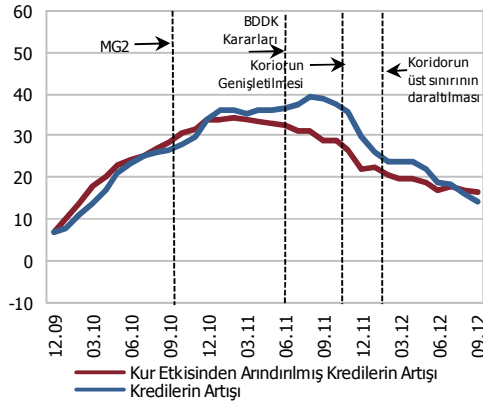
Kaynak: BDDK –TCMB, Eurostat, AMB

(1) Tabloda AB ülkelerinin 2011 yılı verileri yer almaktadır.

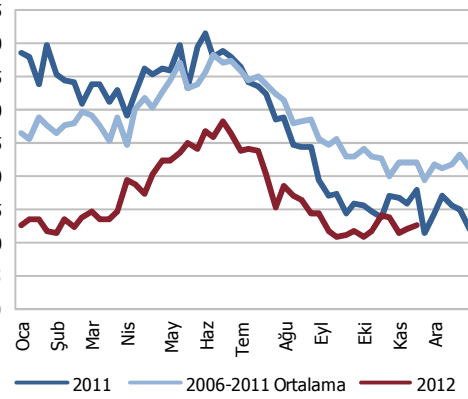
Uluslararası piyasalara bakıldığında, küresel finansal piyasalarda belirsizlikler sürmeye devam etse de otoritelerce alınan tedbirlerin de etkisiyle kredi artışında birçok ülkede kısmi bir toparlanma yaşanmaya başladığı görülmektedir. Yerel ve küresel finansal piyasalardaki gelişmelere paralel olarak Japonya'da kredi artışının GSYH'ye oranında 2012 yılı ilk yarısında kısmi bir iyileşme yaşanırken, İngiltere'de bu durumun aksi görülmektedir. Söz konusu oran ülkemizin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerin bir kısmında ivme kaybederken bir kısmında yüksek seyretmektedir (Grafik III.7, Grafik III.8).

Ülkemizde uygulanan makro finansal riskleri de gözetilen esnek para politikası ve otoritelerce alınan diğer tedbirlere bağlı olarak kredi büyümesi finansal istikrar açısından istenilen seviyelerde gerçekleşmektedir. Küresel ekonomide yavaşlama eğiliminin devam etmesi, ülkemizde uygulanan esnek para politikası ve otoritelerce zamanında alınan kredi maliyetlerini yükseltici tedbirlerin etkisiyle, kredilerin artış hızında 2011 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren başlayan yavaşlama eğilimi 2012 yılında da devam etmiştir. 2011 yılı Aralık ayında, krediler kur etkisinden arındırılmış verilerle yıllık yüzde 21,9 ve nominal verilerle yıllık yüzde 29,9 artarken, 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla söz konusu artışlar sırasıyla yüzde 16,7 ve yüzde 14,3 olmuştur (Grafik III.9). Bankamız, 2012 yılının ikinci yarısında piyasaya verdiği likiditeyi artırıcı ve fonlama maliyetini kademeli olarak azaltıcı bir politika izlemiş, ancak gerek yurt içi gerek yurt dışı talepte gözlenen yavaşlama eğilimi nedeniyle kredilerin artışındaki yavaşlama seyri sürmüştür (Grafik III.10).

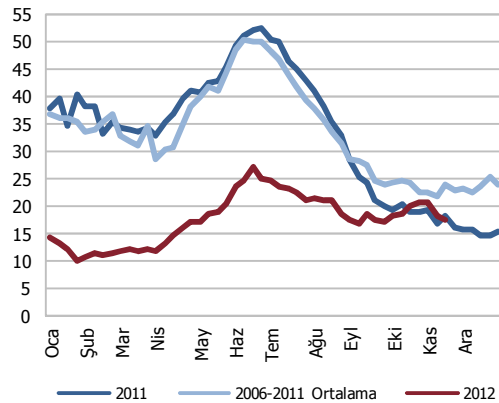
Grafik III.9. Kredilerin Yıllık Artış Hızları (% TGA Hariç)^{1,2}**Kaynak: BDDK –TCMB**

(1) Kur etkisinden arındırmak amacıyla kullanılan sepet değer yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 euro'dan oluşmaktadır. Kur etkisinden arındırma işleminde Aralık 2007 – Eylül 2012 dönemindeki ortalama sepet kur kullanılmış olup, dövizde endeksli krediler YP krediler içinde değerlendirilmiştir.
(2) Krediler, TUFE (2003=100) ile reel hale getirilmiştir.

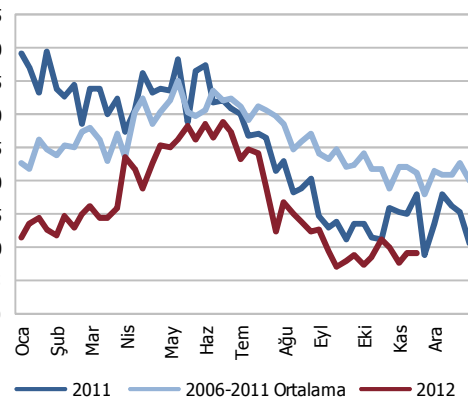
Grafik III.10. Kur Etkisinden Arındırılmış Kredilerin Gelişimi (%)¹**Kaynak: BDDK –TCMB**

(1) Kur etkisinden arındırmak amacıyla kullanılan sepet değer yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 euro'dan oluşmaktadır. Dövizde endeksli krediler YP krediler içinde değerlendirilmiştir. Haftalık değişimlerin 13 haftalık ortalaması yıllıklandırılmıştır. Son veri 16 Kasım 2012 tarihi itibarıyla.

2012 yılı ikinci yarısında firma kredilerindeki yavaşlama dikkat çekmektedir. Kredi artış hızının kontrol altına alınmasına yönelik olarak alınan tedbirler ve uygulanan esnek para politikası sonucunda kredilerin artış hızı, geçen yılın ve geçmiş dönem ortalamalarının altında seyretmekle birlikte, mevsimselliğin de etkisiyle 2012 yılının ilk yarısında bir miktar artış göstermiştir. 2012 yılının ikinci yarısında hem firma hem de bireysel kredilerin artış hızı makul seviyelerde seyretmiş, ancak firma kredilerinin artış hızındaki gerileme bireysel kredilerin de üzerinde gerçekleşmiştir. Banka Kredileri Eğilim Anketi sonuçları bu gelişmede hem kredi arzı hem de kredi talebine ilişkin faktörlerin etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Firma kredileri standartlarında 2012 yılı ilk çeyreğindeki sınırlı gevşeme dışında sıkılaşma eğilimi hakim olmuş, firma kredilerine ilişkin talep ise 2012 yılı ikinci çeyreğindeki artış dışında genel olarak gerilemiştir. 16 Kasım 2012 tarihi itibarıyla kur etkisinden arındırılmış ve yıllıklandırılmış verilerle firma kredilerinin artış hızı yüzde 9,3 ve bireysel kredilerdeki artış hızı ise yüzde 17,4 olmuştur (Grafik III.11, Grafik III.12).

Grafik III.11. Kur Etkisinden Arındırılmış Bireysel Kredilerin Gelişimi (%)¹**Kaynak: BDDK –TCMB**

(1) Kur etkisinden arındırmak amacıyla kullanılan sepet değer yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 euro'dan oluşmaktadır. Dövizde endeksli krediler YP krediler içinde değerlendirilmiştir. Haftalık değişimlerin 13 haftalık ortalaması yıllıklandırılmıştır. Son veri 16 Kasım 2012 tarihi itibarıyla.

Grafik III.12. Kur Etkisinden Arındırılmış Firma Kredilerinin Gelişimi (%)¹**Kaynak: BDDK –TCMB**

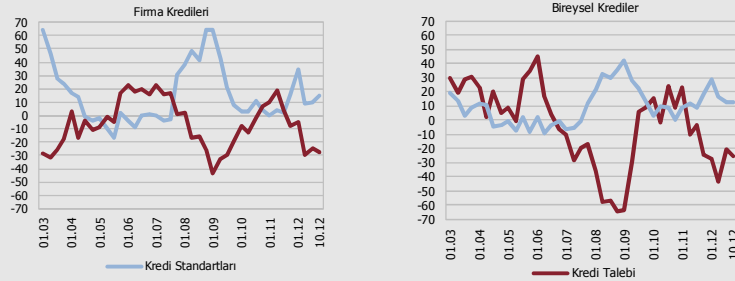
(1) Kur etkisinden arındırmak amacıyla kullanılan sepet değer yüzde 70 ABD doları ve yüzde 30 euro'dan oluşmaktadır. Dövizde endeksli krediler YP krediler içinde değerlendirilmiştir. Haftalık değişimlerin 13 haftalık ortalaması yıllıklandırılmıştır. Son veri 16 Kasım 2012 tarihi itibarıyla.

Kutu III.1. Banka Kredilerine İlişkin Anketler

Kredi anketleri, kredi piyasasındaki arz ve talep koşullarını değerlendirmek amacıyla birçok ülke Merkez Bankası tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu kapsamda Fed, AMB ve TCMB tarafından yayımlanan kredi anketleri ABD’de, Avrupa bölgesinde ve ülkemizde kredi standartlarının ve talebinin hangi nedenlerle ne yönde değişim gösterdiğine işaret etmekte olup, kredi piyasasına dair algılamaların hangi yönde olduğuna ilişkin bilgi sağlamaktadır.

AMB tarafından yayımlanan “The Euro Area Bank Lending Survey”e göre 2012 yılı ilk çeyreğinde özel kesime kullandırılan kredi standartlarındaki görülen sıkılaşma azalsa da, ikinci çeyrekte bu durum sona ermiş ve sıkılaşma tekrar artmaya başlamıştır. Bu gelişmede, genel ekonomik aktiviteye dair beklentilerdeki kötüleşme ve endüstri-firma bazlı risklerdeki artış etkili olmuştur. Bireysel kredilerin standartlarındaki sıkılaşma ise 2012 yılı üçüncü çeyrekte bir önceki çeyreğe göre değişmemiştir.

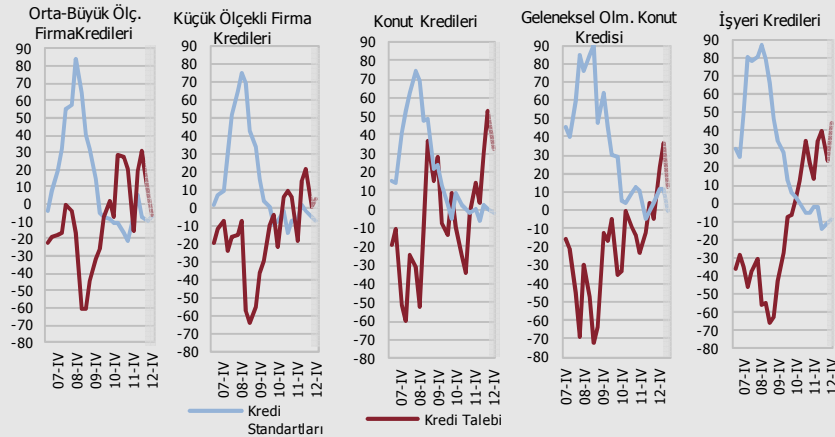
2012 yılı üçüncü çeyreğinde standartlardaki sıkılaşmanın artmasına paralel olarak, özel kesim kredi talebindeki gerileme hızlanmıştır. İşletme kredilerindeki talep azalışında temel olarak sabit yatırımlar ile envanter ve çalışma sermayesine ilişkin finansman ihtiyacındaki azalma etkili olurken, bireysel kredi talebindeki kısmi gerilemede ise tüketici güveninin azalması ve emlak sektörüne ilişkin olumsuz beklentiler belirleyici olmuştur.

Grafik 1. Euro Bölgesinde Kredi Standartları ve Talebi (Yüzde)^{1,2}

Kaynak: ECB Bank Lending Survey, E 2012

- (1) Kredi standartlarının negatif olması standartların gevşediğine, kredi talebinin pozitif olması ise kredi talebinin arttığına işaret etmektedir.
(2) Bireysel kredi talebi konut kredilerine ilişkindir.

Fed tarafından kredi piyasasına ilişkin hazırlanan anket sonuçlarına göre bankaların son dönemde firma kredisi standartlarında kısmi bir gevşeme yaşanmış, bireysel kredi standartlarında ise önemli bir değişiklik olmamıştır. Firma kredi talebinde yaşanan sınırlı artışın çoğunlukla büyük ve orta ölçekli firmalardan kaynaklandığı, küçük ölçekli firma kredilerine olan talebin ise değişmediği belirtilmiştir. Büyük ve orta ölçekli firma kredilerinde yaşanan talep artışı çoğunlukla kredi kullanıcılarının banka dışı finansman yerine bankaları tercih etmesinden kaynaklanmıştır. Konut kredilerinde ise başta bireysel konut kredisi olmak üzere artış yaşanmıştır.

Grafik 2. ABD’de Kredi Standartları ve Talebi (Yüzde)¹

Kaynak: Fed, Senior Bank Loan Officer Survey on Bank Lending Practices

- (1) Kredi standartlarının negatif olması standartların gevşediğine, kredi talebinin pozitif olması ise kredi talebinin arttığına işaret etmektedir.
(2) 2012 yılı son çeyreğine ilişkin veriler gelecek üç aya ilişkin beklentilerdir.

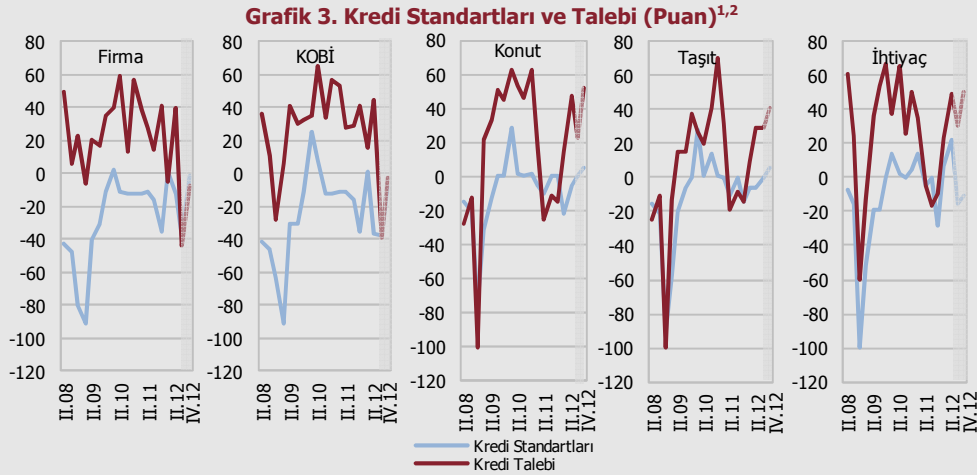
Ülkemizde, Banka Kredileri Eğilim Anketi'ne göre firma kredileri standartlarında 2010 yılı ikinci çeyreğinden itibaren yaşanan sıkılaşıma eğilimi, 2012 yılı ilk çeyreğinde sınırlı bir gevşeme göstermiştir. 2012 yılı ikinci ve üçüncü çeyreklerinde ise tekrar sıkılaşıma yaşanmıştır. 2012 yılı üçüncü çeyreğinde, başta genel ekonomik faaliyete ilişkin beklentiler olmak üzere risk algısındaki bozulma, piyasa finansmanı kaynaklı rekabet ve banka dışı mali kesimin rekabeti standartlardaki sıkılaştırmayı desteklemiştir. Ayrıca, orta ve uzun vadeli kredilerdeki sıkılaşıma, kısa vadeli kredilerdeki sıkılaşıma eğiliminden daha fazladır.

Büyük işletmelere uzun vadeli olarak kullanılan krediler başta olmak üzere, firma kredi talebinde 2012 yılı ilk çeyreğinde daralma yaşanmış, 2012 yılı ikinci çeyreğinde ise küçük ve orta ölçekli işletmelere verilen krediler ile kısa vadeli kredilere olan talep artışına bağlı olarak talep artmıştır. 2012 yılı üçüncü çeyreğinde, kısa vadeli olarak kullanılan krediler başta olmak üzere, firma kredilerine ilişkin talep daralmıştır. Borcun yeniden yapılandırılması, satıcıların peşin alımlarda uyguladığı iskonto ve kolaylıklar ile stok artırım ve işletme sermayesi ihtiyacı gibi faktörlerin talebi artırıcı yönde etkilemesine rağmen; sabit yatırımlar için ihtiyaç duyulan finansman ihtiyacındaki düşüş, talebin gerilemesine neden olmuştur.

2012 yılı ilk iki çeyreğinde konut ve taşıt kredilerinde standartların sıkılaştırıldığı, ihtiyaç kredilerinde ise standartların gevşetildiği görülmüştür. 2012 yılı üçüncü çeyreğinde ise, konut kredilerinde standartlar temelde aynı kalmıştır. Bu durum genel ekonomik faaliyete ilişkin beklentilerin konut kredilerine uygulanan standartlar üzerindeki sıkılaştırıcı etkisine karşın fon maliyetleri ve bilanço kısıtlamaları ile rekabet baskısının standartlar üzerindeki gevşetici yöndeki etkisinden kaynaklanmıştır. Aynı dönemde, taşıt kredilerindeki sıkılaşıma beklentisine karşın standartlar temelde aynı kalmıştır. Diğer bireysel kredilere bakıldığında ise genel ekonomik faaliyetlere ilişkin beklentilerin etkisiyle standartların sıkılaştırıldığı gözlenmiştir.

2011 yılı ikinci çeyreğinde gerilemeye başlayan bireysel kredi talebi, 2012 yılı ilk çeyreğinde yükselmeye başlamış ve bu eğilim 2012 yılı ikinci ve üçüncü çeyreklerinde devam etmiştir. Tüketici güveni tüm bireysel kredi türleri için talep artışındaki en etkili faktör olmuştur.

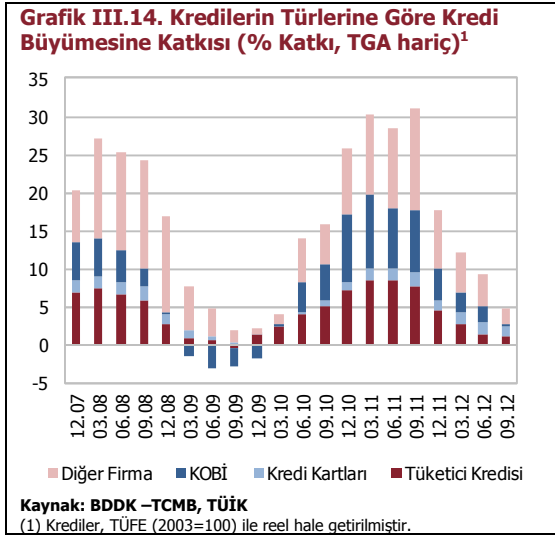
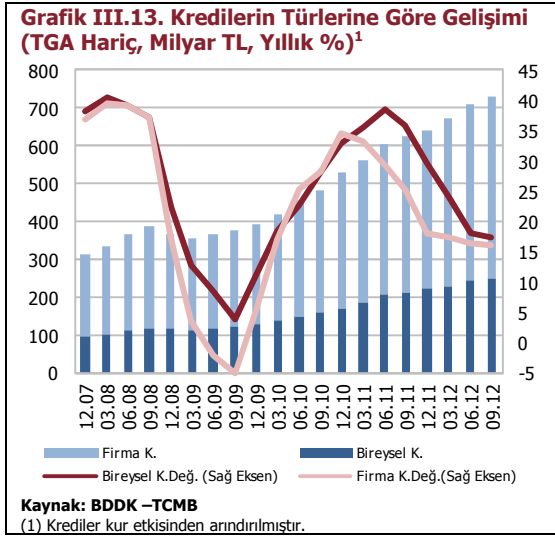
2012 yılı son çeyreğinde bankalar işletme kredileri için standartların temelde aynı kalmasını beklemektedir. Tüketici kredileri standartlarının ise konut ve taşıt kredilerinde gevşetilmesi, diğer bireysel kredilerde sıkılaştırılması beklenmektedir. Kredi talebi açısından, beklentiler bireysel kredilerde artış yaşanması, firma kredilerinde ise uzun vadeli krediler dışında düşmesi yönündedir.

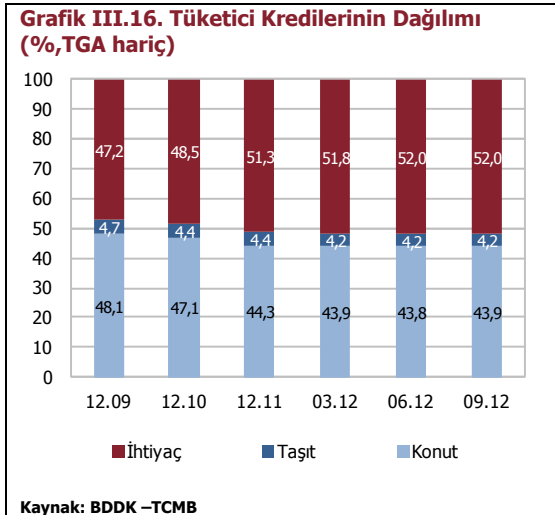
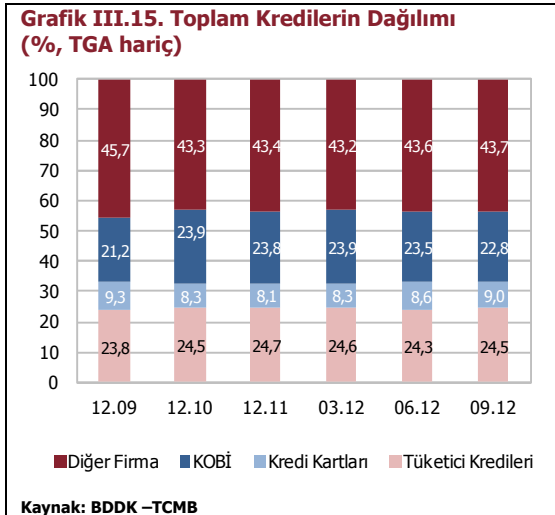
Tüketici kredilerinin kredi büyümesine olan katkısı belirgin bir şekilde azalmaktadır.

2012 yılı Eylül ayında kur etkisinden arındırılmış toplam kredi hacmi yıllık yüzde 16,7, firma kredileri yüzde 16,3, bireysel krediler ise yüzde 17,5 artmıştır (Grafik III.13). Aynı dönemde, toplam kredilerdeki yıllık reel yüzde 4,7 artışın 2 puanı diğer firma kredilerinden, 0,9 puanı tüketici kredilerinden ve 1,5 puanı kredi kartlarındaki artıştan kaynaklanmaktadır (Grafik III.14). 2011 yılı

Haziran ayında BDDK tarafından alınan tedbirler sonrasında tüketici kredilerinin kredi büyümesine olan katkısının hızlı bir şekilde azaldığı gözlenmektedir.

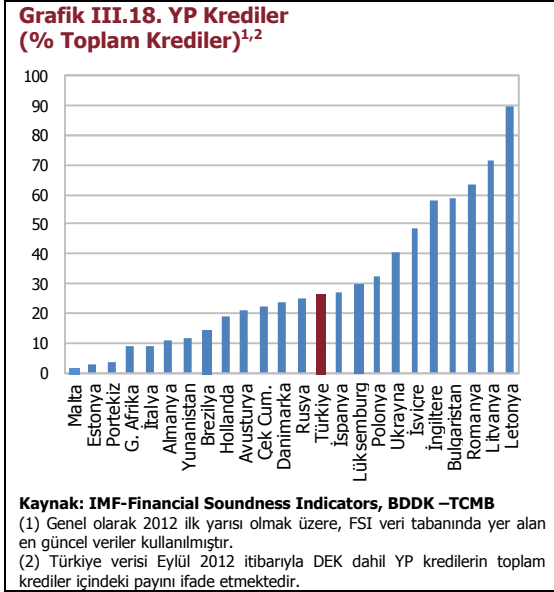
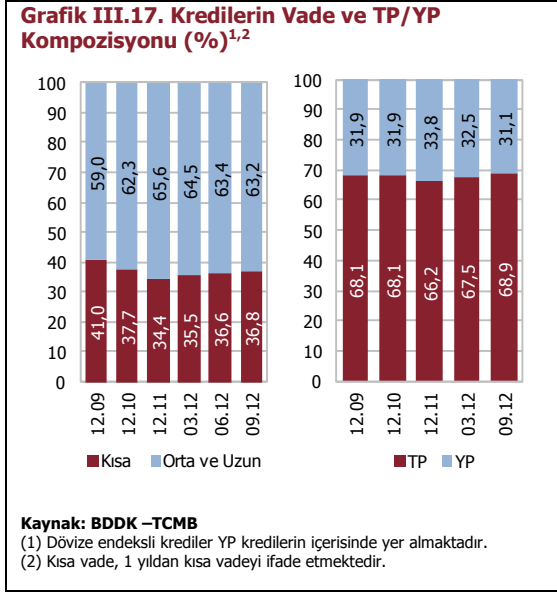

2012 yılının ilk çeyreğinde kredi portföyünün türler itibarıyla dağılımında belirgin bir değişim gözlenmemiştir. 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla toplam tutarı 755,6 milyar TL olan kredilerin yüzde 67'sini firma kredileri ve yüzde 33'ünü bireysel krediler oluşturmaktadır. Firma kredilerinin üçte birini oluşturan KOBİ kredilerinin yüzde 34'ü mikro işletmelere, yüzde 26'sı küçük işletmelere ve yüzde 40'ı orta büyüklükteki işletmelere kullanılmaktadır. İhtiyaç kredilerinin tüketici kredileri içindeki payında alınan tedbirlere rağmen bir gerileme yaşanmadığı dikkat çekmektedir. Bireysel kredi kartları tutarının taksitli kısmı 2009 yılı ilk çeyreğinden bu yana artış eğiliminde olup, 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 51,2 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.15, Grafik III.16).

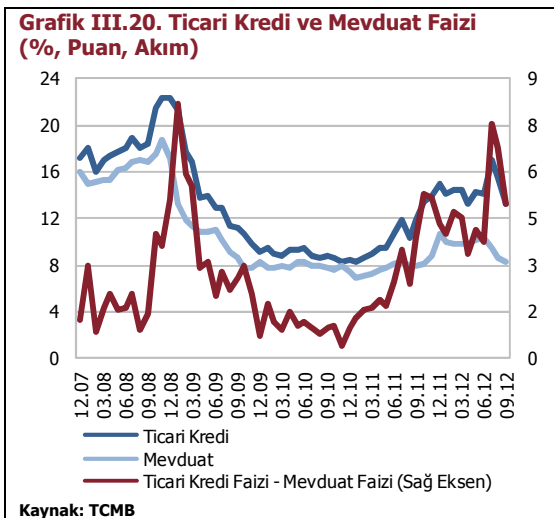
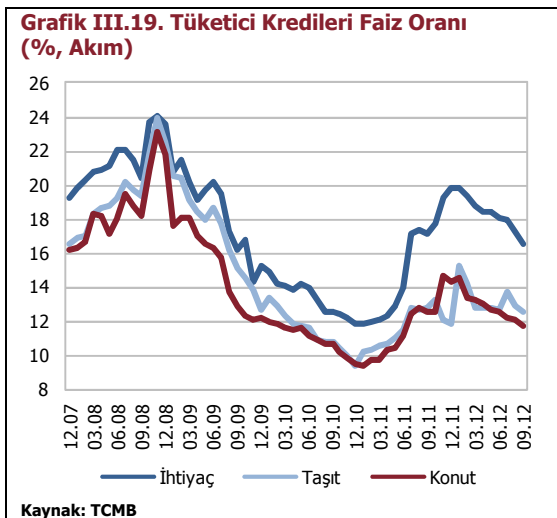

Krediler ağırlıklı olarak orta-uzun vadeli ve Türk lirası cinsinden yapısını korumakta olup, bu gelişme kredi riskinin yönetimi açısından olumlu olarak değerlendirilmektedir. 2011 yılı son çeyreğinden bu yana yabancı para kredilerin payında gözlenen değişimin döviz kurlarında gözlenen hareketlilikten kaynaklandığı dikkat çekmekte olup, kur etkisinden arındırıldığında kredilerin para cinsi kompozisyonunda önemli bir değişiklik gözlenmemektedir. Aynı dönemde orta ve uzun vadeli kredilerin payında sınırlı bir gerileme gerçekleşmiştir (Grafik III.17). Ülkemiz bankacılık

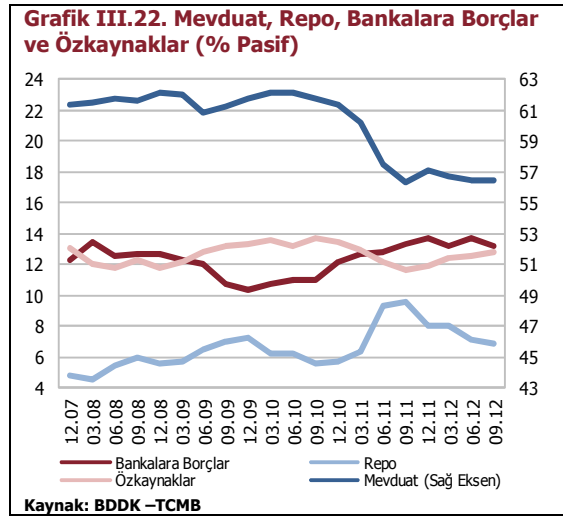
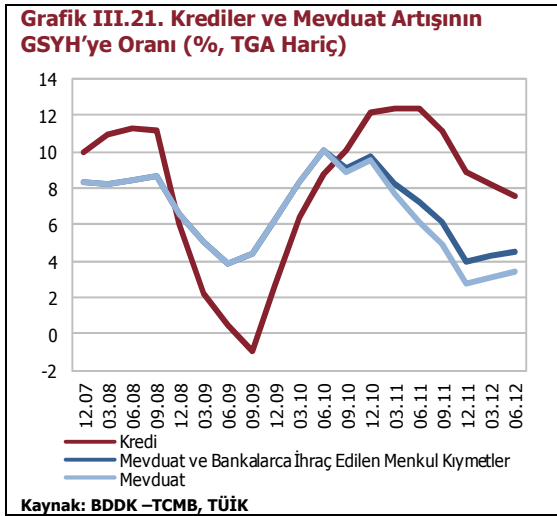
sisteminin kredi portföyündeki döviz cinsinden kredilerin payı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında orta sıralarda yer almaktadır (Grafik III.18).

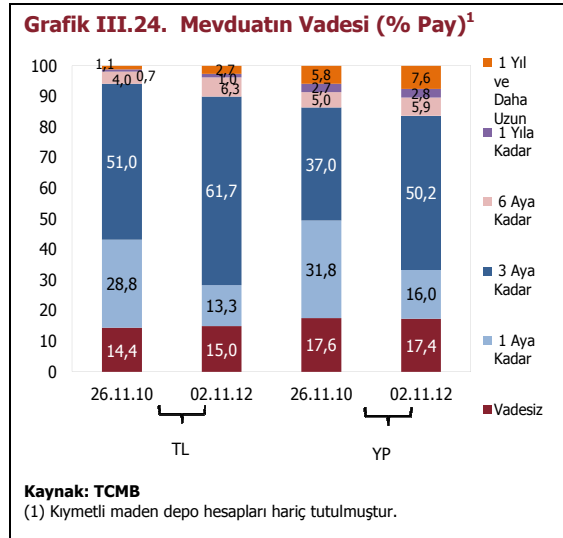
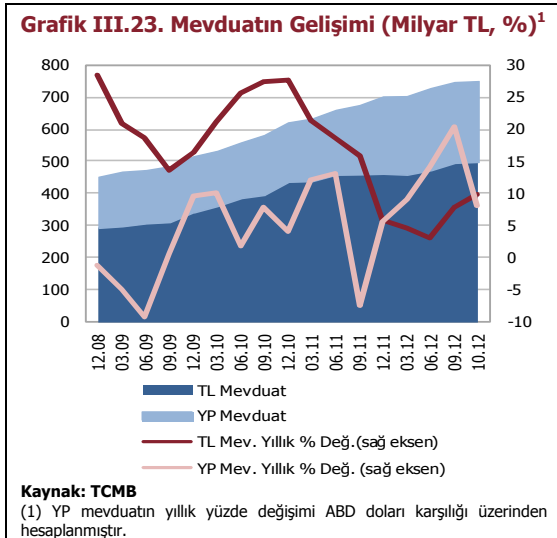
Bankamızın uyguladığı likidite politikasına bağlı olarak yılın üçüncü çeyreğinde kredi ve mevduat faiz oranları gerilemiştir. 2011 yılında, kredi artış hızının makul seviyelere çekilebilmesi için maliyet artırıcı yönde alınan tedbirlere ve 2011 yılı Ekim ayından 2012 yılı ortalarına kadar uygulanan parasal sıkılaştırma nedeniyle faiz oranlarının faiz koridorunun üst sınırına yakın seviyelerde tutulmasına bağlı olarak kredi faizleri genellikle artan bir seyir izlemiştir. 2012 yılının ortalarından itibaren piyasaya verilen likiditenin artırılması ve ortalama fonlama maliyetinin kademeli olarak düşürülmesine bağlı olarak tüketici kredileri faiz oranlarında daha belirgin olmak üzere genel olarak kredi faiz oranlarında gerileme gözlenmiştir. Eylül ayı itibarıyla konut kredisi faiz oranı yüzde 11,7, ihtiyaç kredisi faiz oranı yüzde 16,6 ve taşıt kredisi faiz oranı yüzde 12,6 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.19). Aynı dönemde ticari kredi faiz oranı yüzde 13,3 ve mevduat faiz oranı yüzde 8,3 olmuştur. Mevduat faizlerindeki gerilemenin, ticari kredi faiz oranlarındaki azalışa göre daha fazla olması nedeniyle faiz mârjı halen yüksek seyrini sürdürmektedir (Grafik III.20).

Bankalar ağırlıklı olarak mevduat ile finansman sağlamakla birlikte alternatif kaynak kullanımını sürdürmüştür. 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla kredilerin toplam aktifler içindeki payı 2011 yılı sonuna göre 1,7 puan artarken, toplam mevduatın kaynaklar içindeki payı 0,7 puan gerilemiştir. Bu dönemde bankalar, diğer finansman ihtiyaçlarını da ağırlıklı olarak yurt dışı bankalardan sağlanan kaynaklardan ve ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlamıştır. Repo işlemlerinden sağlanan fonların bankaların finansman kaynakları içindeki payı daralmıştır. 2012 yılı ilk çeyreğinden itibaren bankaların artan finansman maliyetlerinin de etkisiyle gözlenen özkaynakları ile finansman eğilimi devam etmiştir (Grafik III.21, Grafik III.22). Özkaynakların payının artışında BDDK'nın sektörde kâr dağıtımının sınırlandırılması ve kârların bünyede bırakılması yönünde teşvik edici uygulamalarının etkisiyle dönem kârının yedek akçelere aktarılan kısmının artması etkili olmuştur.

Türk lirası mevduat/katılım fonları 2012 yılı başlarından itibaren nispeten yatay bir seyir izlerken son aylarda sınırlı bir artış eğilimine girmiştir. DTH/YP katılım fonlarındaki artış ise 2012 yılı başından itibaren istikrarlı bir şekilde devam etmektedir (Grafik III.23).

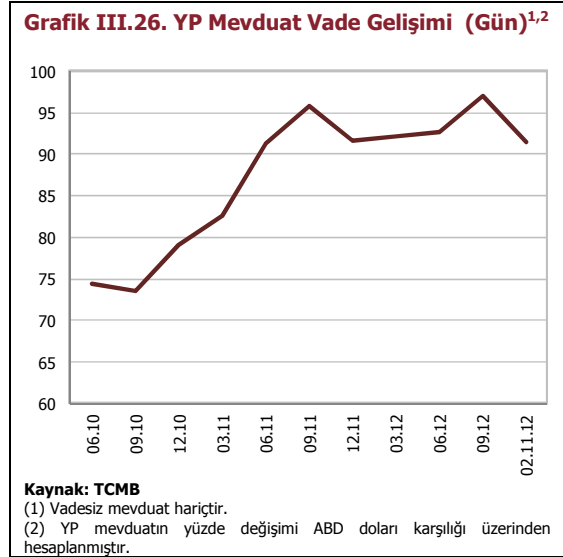
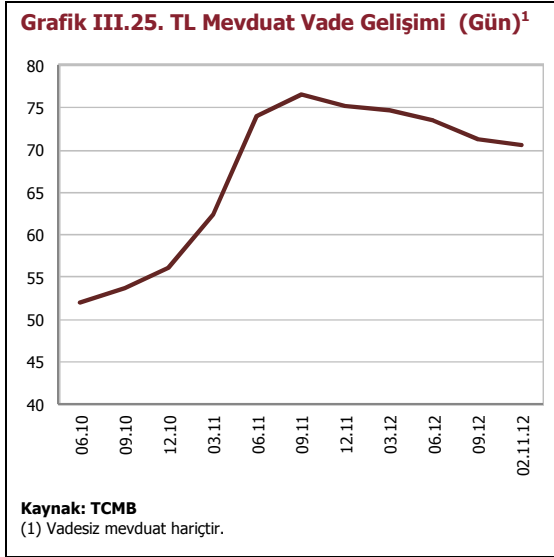

Mevduatın vadesinde zorunlu karşılık oranının farklılaştırıldığı 2010 yılı sonundan 2011 yılı ilk yarısına kadar belirgin bir artış görülmüştür. 2011 yılı ikinci yarısındaki yatay görünümü takiben 2012

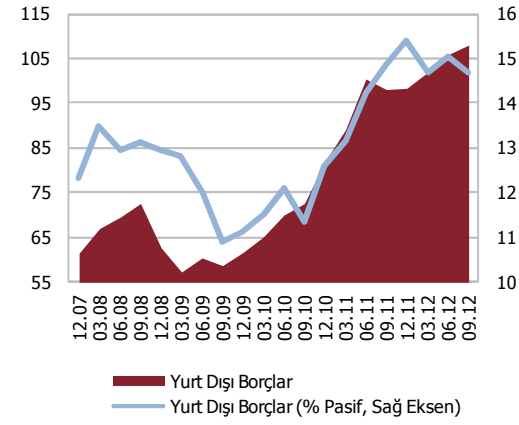
yılında vadedeki artış eğilimi Türk lirası için tersine dönerken, yabancı parada yatay eğilim devam etmiştir.

En önemli finansman kaynağı olan mevduat ve katılım fonlarının vade yapısının uzamasında diğer kurumlarla yapılan işbirliği de etkili olmuştur. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca, mevduat ve katılım fonları vadesinin uzatılmasına yönelik olarak sigorta primlerinin vadelere göre farklılaştırılması değişikliğini içeren Sigortaya Tâbi Mevduat ve Katılım Fonları ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca Tahsil Olunacak Primlere Dair Yönetmelik 29 Eylül 2011'de Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

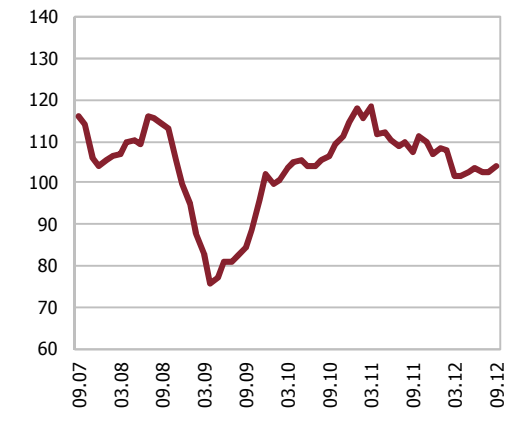
2012 yılı Ekim ayı itibarıyla üç aya kadar vadeli mevduatın payında artış, bir aya kadar vadeli mevduatın payında görülen azalış eğilimi devam etmiş, Türk lirası mevduatların ağırlıklı ortalama vadesi 70,6 gün, DTH/YP katılım fonlarının ağırlıklı ortalama vadesi 91,4 gün olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.24, Grafik III.25, Grafik III.26).

Bankaların yurt dışı yükümlülükleri 2011 yılı sonundan itibaren artış eğilimini sürdürmektedir. Gelişmiş ülkelerin uyguladığı genişletici para politikalarına bağlı olarak küresel risk iştahının toparlanması ve gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımlarının sürmesine paralel olarak, bankaların yurt dışı borçlarındaki yükseliş devam etmektedir. 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla bankaların toplam yurt dışı yükümlülükleri yılsonuna göre yüzde 9,8 artarak 107,8 milyar ABD doları seviyesine yükselmiş olup, bankacılık sektörünün toplam aktiflerinin yüzde 14,7'si yurt dışı borçlarla fonlanmaktadır (Grafik III.27). Aynı dönem itibarıyla bankaların yurt dışı borçlarının yüzde 18,8'i ABD, yüzde 12,3'ü İngiltere, yüzde 10,2'si ise Almanya merkezli finans kuruluşlarından sağlanan kaynaklardan oluşmaktadır. Bankacılık sektörünün yurt dışından kaynak temininde sorun yaşamamaya devam etmesi, ayrıca ülkemiz kredi notunun artmasının borçlanma maliyetlerine olumlu katkıda bulunması beklenmektedir.

Grafik III.27. Bankaların Yurt Dışı Borçları (Milyar ABD doları, % Pasif)

Kaynak: BDDK –TCMB

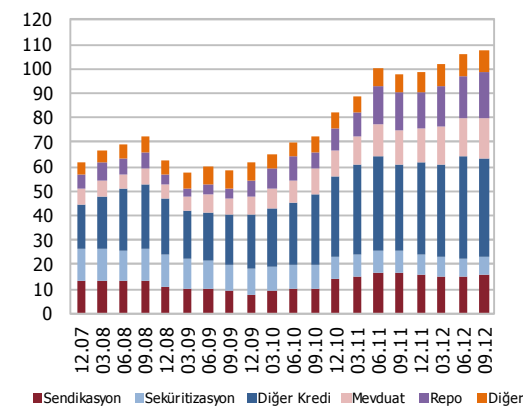
Grafik III.28. Bankaların Dış Borç Yenileme Oranı (%)¹

Kaynak: TCMB

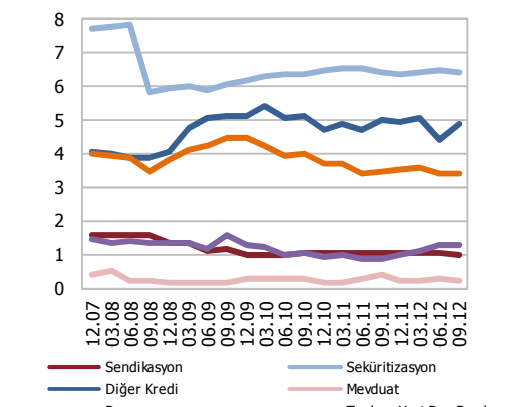
(1) 6 aylık hareketli ortalama.

Bankaların dış borç yenileme oranı yüzde 100'ün üzerinde seyretmektedir (Grafik III.28). 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla sendikasyon ve sekürütizasyon kredileri toplamı 23,1 milyar ABD doları olup, yurt dışı yükümlülükler içindeki payı yüzde 21,4, toplam yabancı kaynaklar içindeki payı yüzde 3,6'dır (Grafik III.29). Bankaların bu Rapor'un hazırlandığı tarih itibarıyla 2012 yılı Aralık ayında ve 2013 yılı sonuna kadar vadesi dolacak toplam 54,8 milyar ABD doları tutarında yurt dışı yükümlülüğü bulunmakta olup, bu tutarın 14,8 milyar ABD dolarlık kısmı sendikasyon ve sekürütizasyon kredilerinden oluşmaktadır.

Bankacılık sektörünün bilanço toplamı içindeki payı artmakta olan yurt dışından sağladığı fonların uzun vadeli olması, pasif vadesinin uzamasına katkıda bulunmaktadır. Yurt dışı yükümlülüklerin ağırlıklı ortalama vadesi son bir yılda önemli bir değişim göstermeyerek 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla 3,4 yıl olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde yurt dışı yükümlülüklerin yüzde 14,6'sını oluşturan sendikasyon kredilerinin ortalama vadesi 1 yıl, yüzde 6,8'ini oluşturan sekürütizasyon kredilerinin ortalama vadesi ise 6,4 yıldır (Grafik III.30).

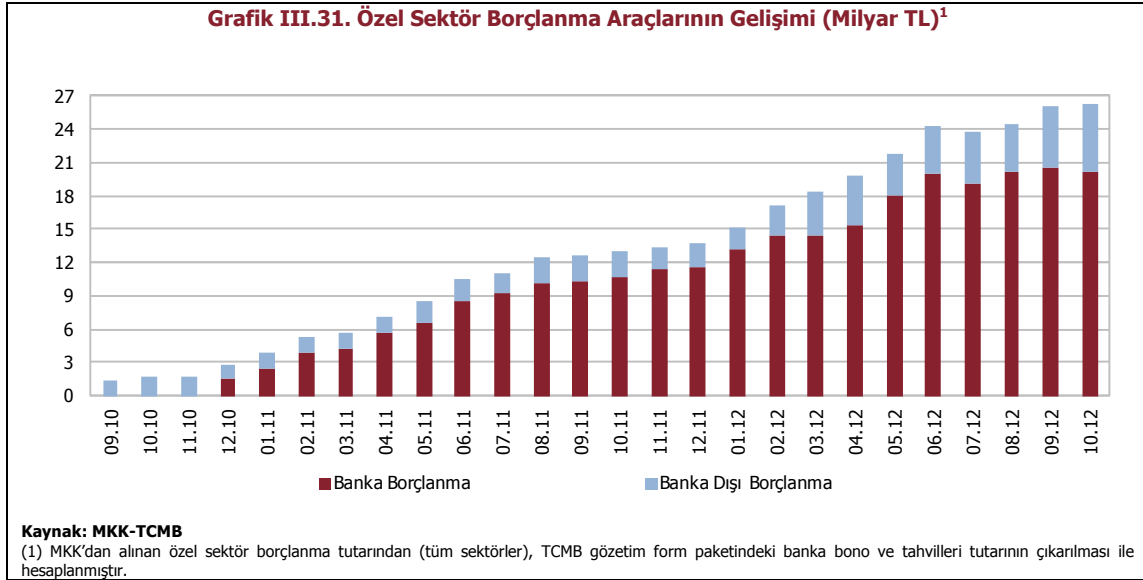
Grafik III.29. Yurt Dışı Yükümlülüklerin Kompozisyonu (Milyar ABD doları)

Kaynak: BDDK –TCMB

Grafik III.30. Yurt Dışı Yükümlülüklerin Ortalama Vadesi (Yıl)

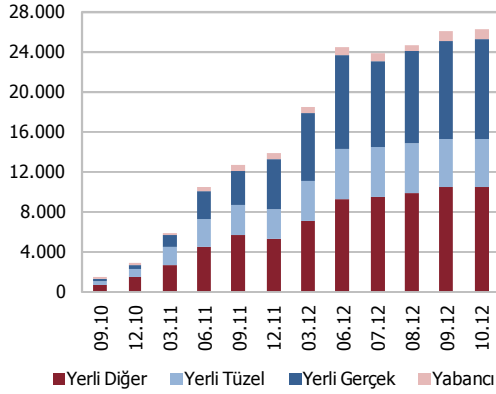
Kaynak: BDDK –TCMB

Özel sektör borçlanma araçlarındaki büyüme devam etmektedir. MKK verilerine göre bankacılık sektörü dahil özel sektör tarafından Türk lirası cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerin tutarı 2012 yılı Ekim ayında, 2012 yılı Nisan ayına göre yüzde 31,5 oranında artarak 26,3 milyar TL olmuştur. MKK ve TCMB verileriyle yapılan hesaplamalara göre bankalarca Türk lirası cinsinden ihraç edilen borçlanma araçlarının tutarı söz konusu dönemde yüzde 33,8 oranında artarak 20,2 milyar TL'ye, banka dışı özel sektör tarafından ihraç edilen tutar ise yüzde 24,5 oranında artarak 6,1 milyar TL'ye yükselmiştir (Grafik III.31).

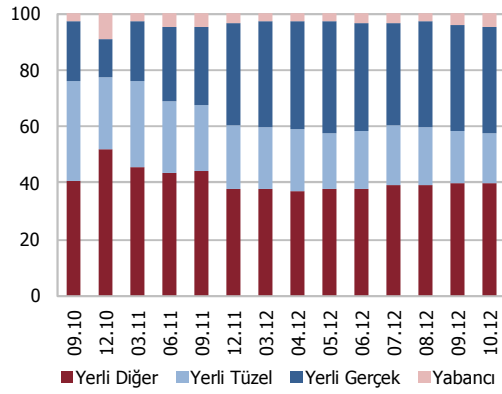

Bankalarca yurt içinde gerçekleştirilen ihraçların ortalama vadesi 2012 yılı Nisan ayındaki 294 günlük süresinden 307 güne yükselirken, yurt dışında gerçekleştirilen ihraçların ortalama vadesi ise 5,8 yıldan 6,5 yıla ulaşmıştır. 2012 yılı Ekim ayında banka dışı kuruluşlarca yurt içinde gerçekleştirilen ihraçların ortalama vadesi ise 694 gün iken, yurt dışında gerçekleştirilen ihraçların ortalama vadesi 7,4 yıldır.

Bankacılık sektörü dahil özel sektör tarafından ihraç edilen menkul kıymetlerin yatırımcı bazında dağılımına bakıldığında, 2012 yılı Ekim ayındaki yüzde 39,7'lik payı ile yurt içinde yerleşik gerçek kişilerin en büyük paya sahip olduğu, yurt içinde yerleşik katılım ortaklıkları ile fonlarının yüzde 37,7'lik pay ile bunu takip ettiği gözlenmiştir (Grafik III.32, Grafik III.33).

Grafik III.32. Özel Sektör Borçlanma Araçlarının Yatırımcı Bazında Dağılımı (Milyon TL)¹**Kaynak: MKK**

(1) Diğer sınıfında gerçek ve tüzel kişiler dışında kalan yatırım ortaklıkları, fonlar ile diğer taraflar yer almaktadır.

Grafik III.33. Özel Sektör Borçlanma Araçlarının Yatırımcı Bazında Dağılımı (%)¹**Kaynak: MKK**

(1) Diğer sınıfında gerçek ve tüzel kişiler dışında kalan yatırım ortaklıkları, fonlar ile diğer taraflar yer almaktadır.

14 Kasım 2012 tarihi itibarıyla bankalarca ve banka dışı kuruluşlarca Türk lirası cinsinden ihraç edilen tahvil ve bonoların hacmi sırasıyla 20,6 milyar TL ve 3 milyar TL olarak gerçekleşirken, yabancı para cinsinden ihraç edilen tahvillerin hacmi ise sırasıyla 10,7 milyar ABD doları ve 1,2 milyar ABD doları olmuştur. Öte yandan, bankalarca ve banka dışı kuruluşlarca gerçekleştirilen ihraçlardan daha yüksek bir tutarın SPK kaydına alındığı ve önemli bir tutar için de SPK'ya başvuru yapıldığı anlaşılmaktadır (Tablo III.2, Tablo III.3).

Tablo III.2. Bankaların Tahvil ve Bono İhraçları (Stok)

Nominal Tutar	TL cinsinden (Milyon TL)	YP cinsinden (Milyon ABD doları)
SPK'ca Kurul kaydına alınan ve gerçekleştirilen ihraçlar	20.593	10.659
SPK'ca Kurul kaydına alınan ancak henüz gerçekleştirilmeyen ihraçlar	40.669	13.034
Kurul kaydına alınmak üzere SPK'ya başvurusu yapılan ihraçlar	3.250	0
GENEL TOPLAM	64.512	23.693

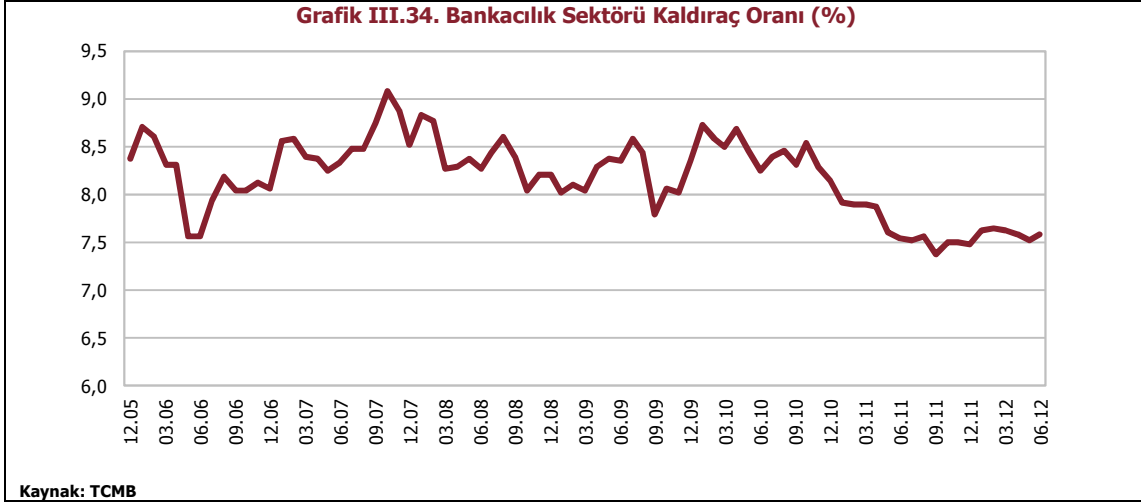
Kaynak: SPK, KAP**Tablo III.3. Banka Dışı Özel Sektör Tahvil ve Bono İhraçları (Stok)**

Nominal Tutar	TL cinsinden (Milyon TL)	YP cinsinden (Milyon ABD doları)
SPK'ca Kurul kaydına alınan ve gerçekleştirilen ihraçlar	2.963	1.200
SPK'ca Kurul kaydına alınan ancak henüz gerçekleştirilmeyen ihraçlar	4.079	1.157
Kurul kaydına alınmak üzere SPK'ya başvurusu yapılan ihraçlar	743	650
GENEL TOPLAM	7.784	3.007

Kaynak: SPK, İMKB, KAP, BIS ve Gazete Haberleri

Bankaların borçluluk düzeyini gösteren kaldıraç oranı, Basel III düzenlemeleri kapsamında sermaye yeterlilik oranlarının tamamlayıcısı olacak şekilde ülkemizde de uygulanacaktır. Söz konusu düzenlemelerde hâlihazırda bankaların en az yüzde 3 düzeyinde kaldıraç oranına sahip olmaları öngörülmektedir. Ülkemizde bu oran 2012 yılı Haziran ayı itibarıyla sektör bazında yüzde 7,6 düzeyinde bulunmakta olup, Basel III kriterlerine göre olumlu olarak

değerlendirilmektedir. Kaldıraç oranlarındaki olumlu seyrin devam etmesi, finansal istikrarın tesisi ve sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir (Grafik III.34).

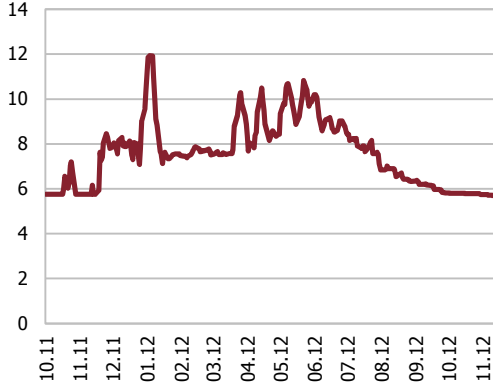

Kutu III.2. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kısa Vadeli Likidite Tedbirleri

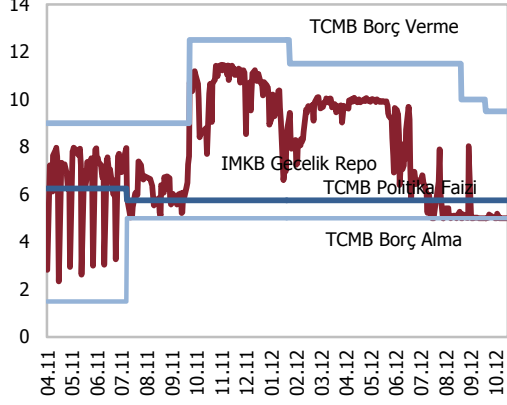
PPK, 2012 yılı Eylül, Ekim ve Kasım aylarındaki toplantılarında, politika faizi ve faiz koridorunun alt sınırını sabit tutarken üst sınırdaki indirim uygun görülmüştür. Bu çerçevede, gecelik borç verme faiz oranı kademeli olarak yüzde 9'a, açık piyasa işlemleri çerçevesinde piyasa yapıcısı bankalara repo işlemleri yoluyla tanınan borçlanma imkânı faiz oranı yüzde 8,5'e, Geç Likidite Penceresi uygulaması çerçevesinde, Bankalararası Para Piyasasında saat 16.00–17.00 arası gecelik vadede uygulanan borç verme faiz oranı yüzde 12'ye düşürülmüştür.

PPK, miktar ihalesi açılacak normal günlerde fonlama tutarının 21 Şubat 2012 tarihli toplantısında 3 milyar TL ile 7 milyar TL, 27 Mart 2012 tarihli toplantısında 1 milyar TL ile 6 milyar TL, 29 Mayıs 2012 tarihli toplantısında 1 milyar TL ile 5 milyar TL, 19 Temmuz 2012 tarihli toplantısında 0,5 milyar TL ile 6,5 milyar TL, 16 Ağustos 2012 tarihli toplantısında 0,5 milyar TL ile 7,5 milyar TL, 18 Ekim 2012 tarihli toplantısında 0,5 milyar TL ile 6,5 milyar TL arasında olacağını ilan etmiştir.

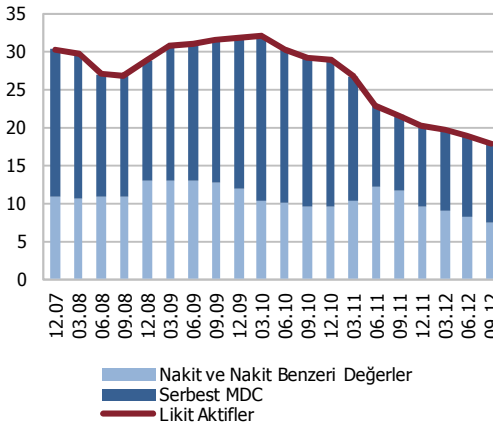
Ayrıca, 27 Mart 2012 tarihli PPK toplantısında 6 milyar TL'den 5 milyar TL'ye düşürülen bir ay vadeli repo ihaleleri ile ilgili olarak açılacak her bir ihale miktarına ilişkin üst sınır, Eylül ayına kadar değiştirilmemiş, 18 Eylül 2012 ve 18 Ekim 2012 tarihli toplantılarda sırasıyla 3 ve 4 milyar TL olarak belirlenmiştir.

Grafik III.35. TCMB Ağırlıklı Ortalama Fonlama Maliyeti (%)¹**Kaynak: TCMB**

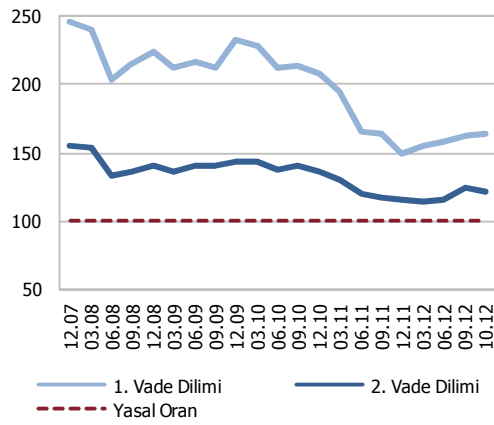
(1) TCMB ağırlıklı ortalama fonlama maliyeti, TCMB'nin Bankalararası Para Piyasası (depo verme) ve Açık Piyasa İşlemleri (İMKB repo, piyasa yapıcısı repo, miktar ihalesi ile haftalık repo, geleneksel ihale ile haftalık repo, aylık repo) ile yaptığı vadeli gelmemiş fonlamanın ağırlıklı ortalama maliyetidir. Hesaplama basit faiz oranları kullanılmıştır.

Grafik III.36. TCMB ve İkincil Piyasa Faiz Oranları (%)**Kaynak: TCMB**

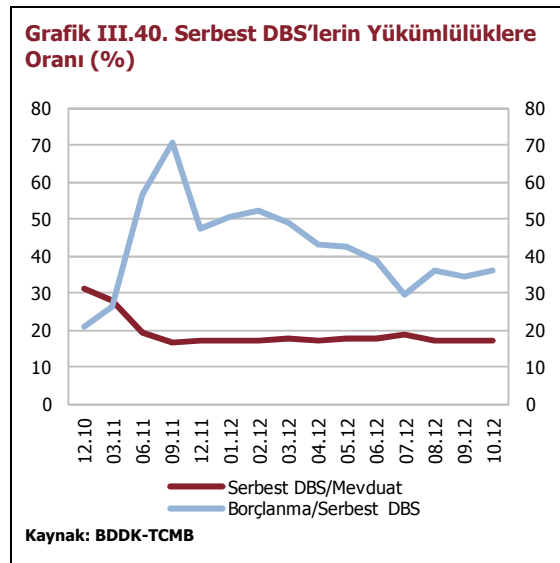
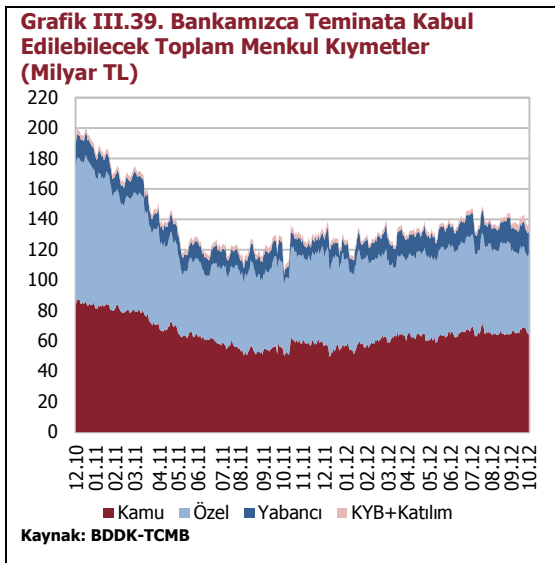
Türk lirası zorunlu karşılıkların altın ve döviz cinsinden tesis edilebilmesi imkânlarına ilişkin üst sınırların yükseltilmesiyle bankaların Türk lirası likidite ihtiyacı ve Bankamızdan borçlanmaları azalmaya devam etmiştir. 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla likit aktiflerin toplam aktiflere oranı geçen yıl sonuna göre 2,3 puan azalarak yüzde 17,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmede, serbest menkul kıymetlerdeki sınırlı artışa rağmen 28 Ekim 2011 tarihinden itibaren Türk lirası zorunlu karşılıkların bir kısmının altın ve yabancı para olarak bloke hesaplarda tesis edilmesine bağlı olarak nakit ve nakit benzeri değerlerdeki düşüş etkili olmuştur (Grafik III.37). Likit aktiflerin toplam aktiflere oranı gerilemesine rağmen, Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'e göre hesaplanan ve yasal oran olan yüzde 100'ün belirgin olarak üzerinde seyreden bankacılık sektörünün toplam likidite yeterlilik oranları, Türk lirası zorunlu karşılıklar için bloke hesaplarda yabancı para ve altın olarak tesis edilen tutarların ortalama olarak dikkate alınmasının da etkisiyle 2012 yılı başından itibaren artış eğilimine girmiştir (Grafik III.38).

Grafik III.37. Likit Aktifler (% Aktif)^{1,2}**Kaynak: BDDK-TCMB**

(1) Nakit ve Nakit Benzeri Değerler= Nakit + TCMB + Para Piyasaları + Bankalar + Ters Repo
(2) Serbest MDC = Teminata ve repo işlemine konu olmayan kamu borçlanma senetleri

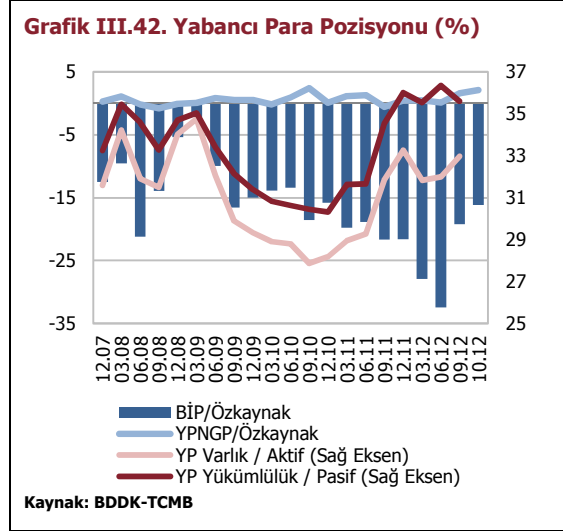
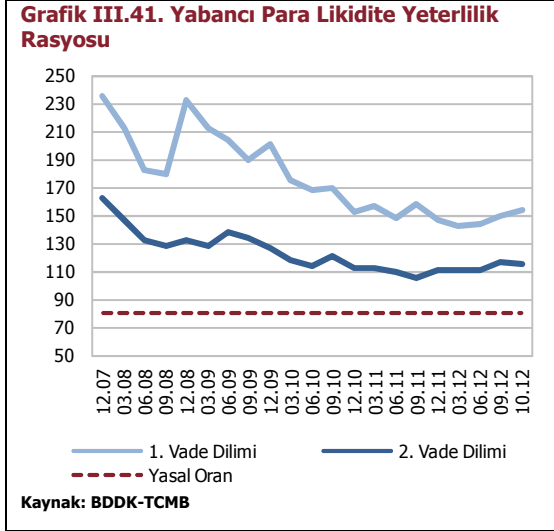
Grafik III.38. Toplam Likidite Yeterlilik Rasyosu**Kaynak: BDDK-TCMB**

Geçici bir likidite sıkışıklığı durumunda TCMB tarafından bankalara likidite temini için kabul edilebilecek teminatlar arasında yer alan serbest menkul değerler ile serbest menkul değerlerin mevduata oranı son dönemde nispeten yatay bir seyir izlemiştir. Diğer taraftan, İMKB ve Merkez Bankasından borçlanma tutarlarındaki azalışa bağlı olarak 2012 yılı Temmuz ayına kadar azalış eğiliminde olan borçlanma tutarının DBS'ye oranı, bu tarihten sonra yatay bir seyir izlemiştir. 2011 yılı sonunda 129,6 milyar TL seviyesinde olan serbest DBS, 2012 yılında yaklaşık olarak aynı seviyede kalarak 2012 yılı Ekim ayında 136,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, Türk lirası zorunlu karşılıkların yabancı para ve altın olarak tesisine ilişkin sağlanan imkânların etkisiyle 2012 yılı başından itibaren azalış eğiliminde olan İMKB ve Merkez Bankasından borçlanma tutarlarının DBS'ye oranı, 2012 yılı Ekim ayında yüzde 35,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bankaların likidite ihtiyacı olduğunda kullanabilecekleri serbest DBS'lerin mevduat tutarına oranı yatay bir seyir izleyerek 2012 yılı Ekim ayı itibarıyla yüzde 17,1 civarında gerçekleşmiştir (Grafik III.39, Grafik III.40).

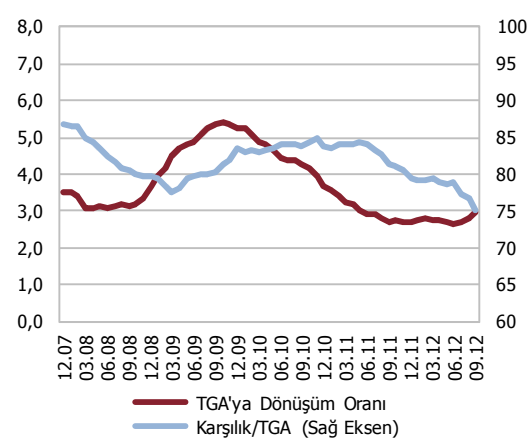
Yasal oranın üzerinde olan yabancı para likidite yeterlilik oranlarında, 1. vade dilimi 2012 yılı başından itibaren artış eğilimine girmiştir (Grafik III.41). Söz konusu artışta, Türk lirası zorunlu karşılıklar için bloke hesapta tesis edilen dövizlerin, Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik uyarınca yasal likidite rasyoları hesaplamasında ortalama hesap olarak dikkate alınması etkili olmuştur.

Son dönemde bilançodaki yabancı para varlıkların payı artış, yükümlülüklerin payı ise azalış eğilimindedir (Grafik III.42). 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla dövizde endeksli dâhil olmak üzere yabancı para varlıkların toplam aktiflere oranı yüzde 33, yabancı para yükümlülüklerin toplam pasiflere oranı yüzde 35,6 seviyesindedir. Ağırlıklı olarak swap işlemlerinden oluşan bilanço dışı işlemlerle kapatılan bilanço içi açık pozisyon ise 2012 yılı Ekim ayında azalış göstermiştir. Aynı dönemde, bilanço içi açık pozisyonun özkaynaklara oranı yüzde 16,1 iken, bilanço dışı işlemler de dikkate alınarak hesaplanan yabancı para net genel pozisyon açığının toplam özkaynaklara oranı yüzde 2,1 olarak gerçekleşmiştir. Bankaların elde ettikleri döviz cinsi kaynaklarını ROM sayesinde doğrudan Türk lirası zorunlu karşılıkların tesisinde kullanma imkânı elde etmelerine bağlı olarak döviz karşılığında Türk lirası elde etmek için yapılan para swapları 2012 yılı ortasından itibaren azalış göstermiştir.

TGA'ya dönüşüm oranlarında 2010 yılından bu yana devam eden gerileme eğilimi beklendiği üzere sona ermiştir. Sektörün takipteki alacak tutarı 2012 yılı Eylül ayında 2011 yılsonuna göre 4 milyar TL tutarında artarak 23 milyar TL'ye ulaşmıştır. TGA tutarında görülen artışta diğer firma kredilerindeki TGA artışının etkili olduğu görülmektedir. Bireysel krediler içinde ise ihtiyaç kredileri, TGA tutarının en çok artış gösterdiği kredi türüdür. 2010 yılında gerileyen TGA'ya dönüşüm oranı 2011 yılı sonundan itibaren yatay bir seyir izlemiş, 2012 yılı Eylül ayında yüzde 2,9 olarak gerçekleşmiştir. Kredilerin türleri itibarıyla, en yüksek TGA'ya dönüşüm oranları mikro büyüklükteki işletmelere kullanılan kredilerde ve kredi kartlarında görülmektedir. Sorunlu krediler için ayrılan karşılıklar dikkate alındığında, sektörün maruz kaldığı kredi riskini karşılama açısından güçlü olduğu görülmektedir (Grafik III.43, Tablo III.4).

BDDK, 21 Eylül 2012 tarihinde yaptığı yönetmelik değişikliği ile karşılıkların ayrılmasında kredilerin kullanılacağı sektörlerin ve ülkelerin risk durumlarına göre yönetmelikte belirtilen oranlardan daha yüksek oranlar belirleyebilecektir. Bankalar teminatlarını, risk doğuran herhangi bir gelişme ortaya çıktığında veya makul aralıklarla değer düşüklüğü açısından değerlendireceklerdir. Ayrıca, bir müşterinin nakdi kredisinin donuk alacak haline dönüşmesi nedeniyle gayri nakdi kredisinin veya türev işlemde kaynaklanan borcunun da donuk alacak kapsamına alınması durumunda özel karşılıklar, bu tutarların tamamı üzerinden değil, krediye dönüştürme oranlarına göre ayrılacaktır. Ancak, söz konusu tutarlar nakde dönüştüğü andan itibaren tamamı donuk alacak olarak dikkate alınacaktır.

Grafik III.43 Tahsili Gecikmiş Alacaklar (TGA) (%)

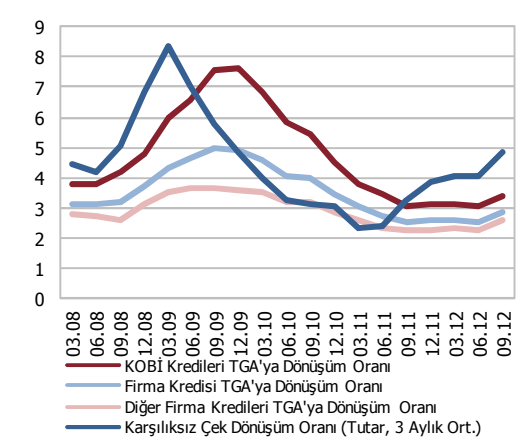
Kaynak: BDDK –TCMB

Tablo III.4. TGA'ya Dönüşüm Oranları (%)

	2010	2011	09.12
Toplam Krediler	3,7	2,7	2,9
Firma Kredileri	3,4	2,6	2,9
-KOBİ Kredileri	4,5	3,1	3,4
--Mikro	6,7	4,3	4,1
--Küçük	4,1	2,9	3,4
--Orta	2,8	2,2	2,7
-Diğer Firma Kredileri	2,8	2,3	2,6
Bireysel Krediler	4,1	2,9	3,1
-Tüketici Kredileri	2,7	1,9	2,2
--Konut	1,4	0,9	0,8
--Taahhüt	6,0	3,3	3,5
--İhtiyaç	3,7	2,6	3,1
-Kredi Kartları	8,0	5,9	5,5

Kaynak: BDDK –TCMB

Ülkemizde toplam çek kullanımına ilişkin veri tabanı bulunmamasıyla birlikte, Bankalararası Takas Odaları Merkezi'ne (BTOM) ibraz edilen çeklerin bu konuda önemli bir göstergesi olduğu değerlendirilmektedir. 2011 yılı ikinci yarısından itibaren BTOM'a ibraz edilen çeklerden karşılıksız çıkanların toplam çek tutarına oranında gözlenen artış eğiliminin hız kazanarak sürdüğü görülmektedir (Grafik III.44). Sektörel bazda temerrüt oranları incelendiğinde, bu oranlarda 2011 yılında görülen iyileşmenin 2012 yılında sona erdiği görülmektedir (Tablo III.5).

Grafik III.44 TGA'ya Dönüşüm Oranı ve Karşılıksız Çek Dönüşüm Oranı (%)

Kaynak: BDDK –TCMB, BTOM

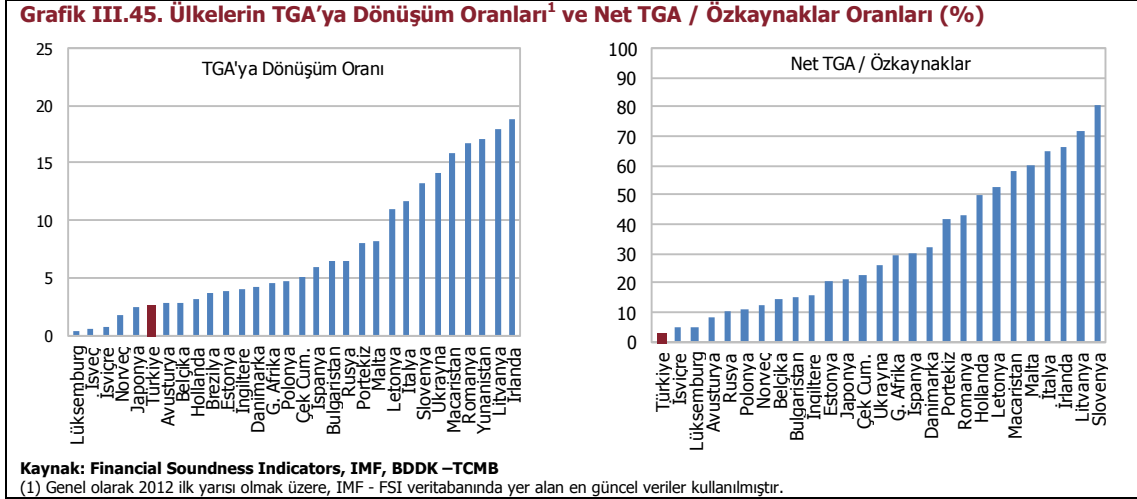
Tablo III.5. Sektörler İtibarıyla Temerrüt Oranları¹

	2009	2010	2011	09.12
Tarım, Avcılık, Ormancılık	19,7	17	10,8	10,5
Gıda, Meşrub.ve Tütün San.	13,4	12,2	9,8	10,8
Tekstil ve Tekstil Ürünleri San.	15,5	14,5	12	13,2
Metal Ana San ve İşlen. Mad.Ürt.	9,9	8,6	6,8	7,1
Makina ve Teçhizat San.	8,6	7,5	6,4	6,9
Elektrik Gaz ve Su Kaynakları	7,5	7,5	5,5	5,5
İnşaat	10,2	9,5	7,6	8,4
Top., Per.Tic., Kom.Mot.Araç. Ser.	11,8	21,3	11,3	13,4
Otel ve Restoranlar (Turizm)	11,1	10,3	8	8,7
Taahhüt, Depo. ve Haberleşme	9	8,2	5,3	5,3
İlk 10 Sektör	13,2	16,8	10,0	10,9

Kaynak: BDDK –TCMB

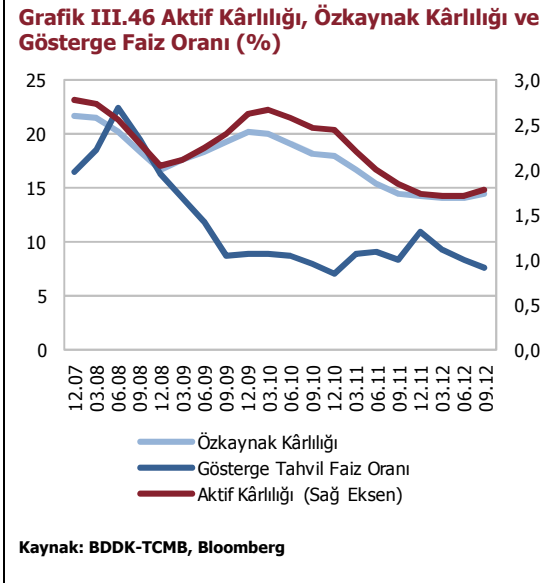
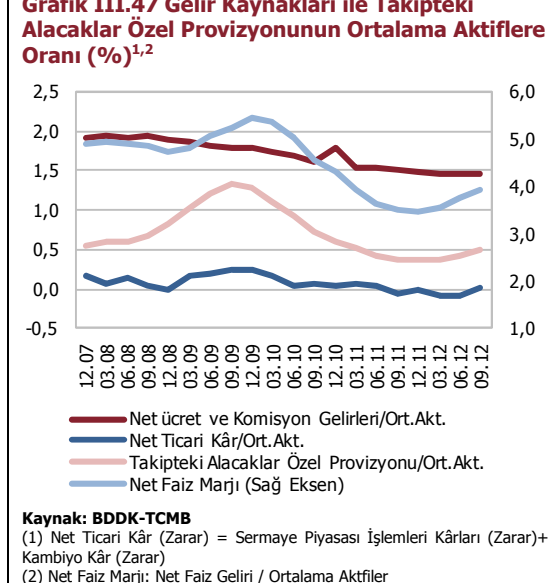
(1) Temerrüt düşme oranı; bir sektördeki tahsili gecikmiş kredisi bulunan firma sayısının, o sektördeki nakit ve tahsili gecikmiş kredisi bulunan toplam firma sayısı içindeki oranı olarak hesaplanmıştır.

Bazı Avrupa ülkelerinin bankacılık sistemlerinde yaşanan sorunların ve küresel belirsizliklerin gündemdeki yerini koruması nedeniyle TGA'ya dönüşüm oranları ülkemiz bankacılık sistemine göre oldukça yüksek seyretmektedir. Ülkelerin bilanço düzeltme eğilimleri ve finansman olanaklarının daralması nedeniyle kredi kullandırımında genel olarak bir yavaşlama gözlenmesi ve ekonomilerdeki düşük büyüme performansları nedeniyle sorunlu kredi oranları birçok ülkede yüksek seyretmekte olup, diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırıldığında ülkemiz bankacılık sistemi aktif kalitesinin güçlü olduğu görülmektedir (Grafik III.45).

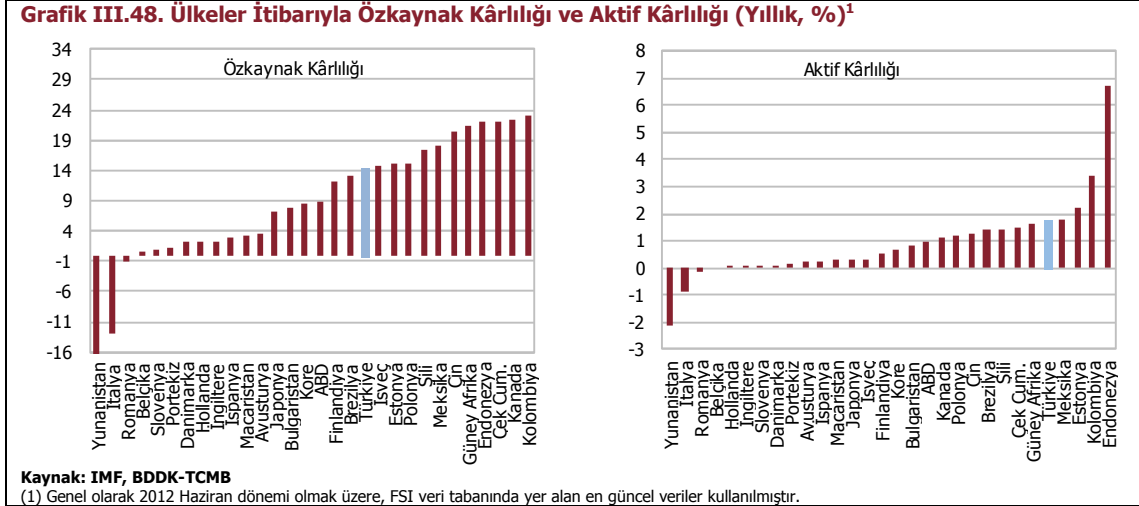
Grafik III.45. Ülkelerin TGA'ya Dönüşüm Oranları¹ ve Net TGA / Özkaynaklar Oranları (%)

Bankacılık sektörü 2012 yılı üçüncü çeyreğinde de güçlü kârlılık performansını sürdürmektedir. 2012 yılının ilk dokuz aylık döneminde bankacılık sektörünün dönem net kârı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 16,9 artarak 17,1 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Sektörün net kârındaki artışta özellikle net faiz gelirindeki yükseliş etkili olmuştur. Diğer taraftan, işletme giderleri ve diğer provizyonlardaki artışa bağlı olarak yükselen faiz dışı giderler ile takipteki alacaklar özel provizyonundaki artış sektörün dönem net kârını olumsuz etkilemiştir.

2012 yılı Eylül ayı itibarıyla özkaynak kârlılığı 2011 yıl sonuna göre 0,2 puan artarak yüzde 14,5'e yükselmiştir. Ayrıca, elde edilen getirinin gösterge faiz oranının üzerinde olduğu dikkat çekmektedir (Grafik III.46). Aynı dönem itibarıyla aktif kârlılığı geçen yıl sonuna göre 0,1 puan artarak yüzde 1,8 olarak gerçekleşirken, net faiz marjı ise 0,4 puan artarak yüzde 3,9'a yükselmiştir. Söz konusu dönemde, kambiyo zararının kâra dönüşmesine bağlı olarak net ticari kârın ortalama aktiflere oranı ile takipteki alacaklar özel provizyonundaki artışın etkisiyle takipteki alacaklar özel provizyonunun ortalama aktiflere oranı artış göstermiştir (Grafik III.47).

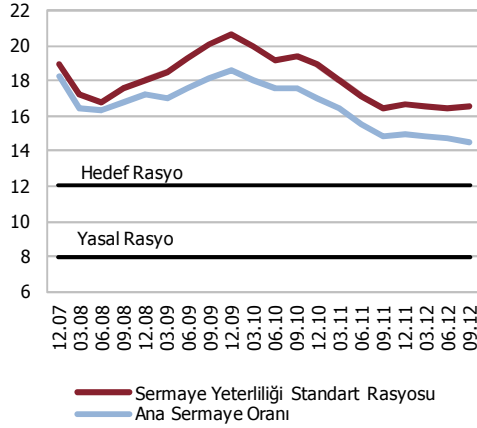
Grafik III.46 Aktif Kârlılığı, Özkaynak Kârlılığı ve Gösterge Faiz Oranı (%)**Grafik III.47 Gelir Kaynakları ile Takipteki Alacaklar Özel Provizyonunun Ortalama Aktiflere Oranı (%)^{1,2}**

Bankacılık sektörünün kârlılık performansı göstergeleri gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke ile karşılaştırıldığında kârlılıkta yüksek seviyelerin korunduğu gözlenmektedir. Ülkemiz bankacılık sektörünün özkaynak ve aktif kârlılığı oranları diğer ülkelere göre oldukça yüksek gerçekleşmiştir (Grafik III.48).

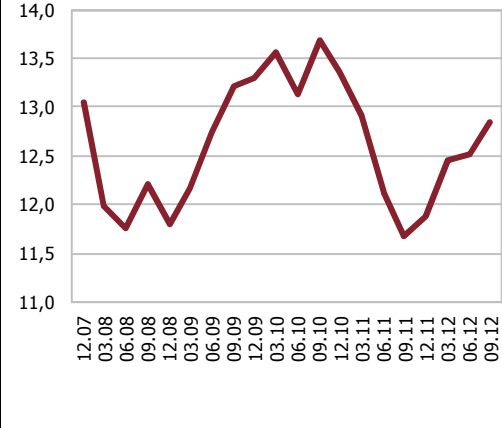
BDDK tarafından yapılan değişiklik ile 2012 yılı Temmuz ayından itibaren yasal sermaye yeterliliği hesaplamalarında Basel II çerçevesi esas alınmaktadır. Bu kapsamda, Basel II uygulamasının sektörün sermaye yeterliliği rasyosuna etkisi sınırlı olmuştur. 2012 yılı Eylül ayında sektörün SYR'si geçen yılsonuna göre sadece 0,1 puan azalmış, Haziran ayına göre ise değişiklik göstermeyerek yüzde 16,5 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, incelenen tüm dönemlerde sektörün SYR'si yasal sınır olan yüzde 8 ve hedef rasyo olan yüzde 12'nin oldukça üzerindedir. Ayrıca, ana sermayenin yasal özkaynakların yüzde 88'ini oluşturması özkaynakların kaliteli unsurlardan oluştuğunu göstermektedir. Nitekim, 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla ana sermaye oranı yüzde 14,5 gibi yüksek bir seviyede gerçekleşmiştir (Grafik III.49). Ayrıca, söz konusu dönemde sektörün özkaynaklarının toplam aktiflere oranı geçen yıl sonuna göre yaklaşık bir puan artarak yüzde 12,8 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.50). Sektörün kârlılık performansındaki iyileşme, menkul değerler değer artış fonundaki artış ile BDDK tarafından bankaların kâr dağıtımına sınırlama getirilmesi uygulamasının devam etmesi sonucunda önemli bir tutarda yedek akçe oluşumunun sağlanması, özkaynaklara olumlu katkıda bulunmuştur.

Grafik III.49. Sermaye Yeterlilik Rasyosu (%)

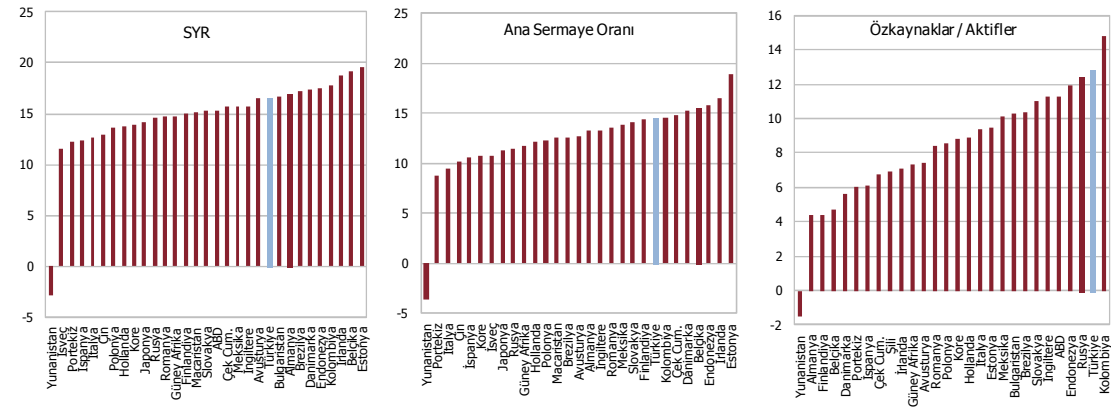
Kaynak: BDDK-TCMB

Grafik III.50. Özkaynakların Toplam Aktiflere Oranı (%)

Kaynak: BDDK-TCMB

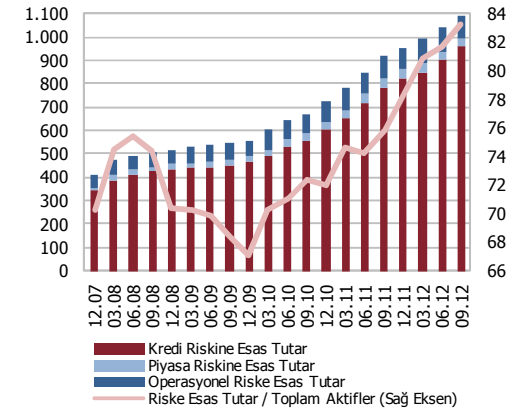
Ülkemiz bankacılık sektörü yüksek sermaye yeterlilik rasyosuna sahiptir. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türk bankacılık sektörü sermaye yeterlilik rasyosu, ana sermaye oranı ve özkaynakların toplam aktiflere oranı açısından yüksek oranlara sahip ülkeler arasındadır (Grafik III.51).

Grafik III.51. Ülkeler İtibarıyla Sermaye Yeterlilik Oranı, Ana Sermaye Oranı ve Özkaynakların Toplam Aktiflere Oranı (%)¹

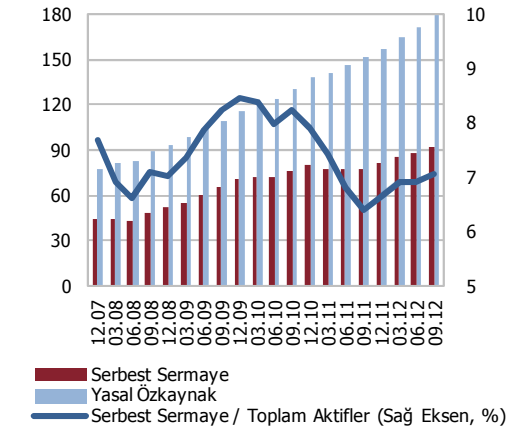
Kaynak: IMF, BDDK-TCMB

(1) Genel olarak 2012 yılı Haziran ayı olmak üzere, FSI veri tabanında yer alan en güncel veriler kullanılmıştır.

Bankacılık sektörünün riske esas tutarının toplam aktifler içindeki payı yükselmeye devam etmektedir. Söz konusu oran kredi riskine esas tutardan kaynaklanmak üzere 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla yıl sonuna göre beş puan yükselerek yüzde 83,2 olarak gerçekleşmiştir (Grafik III.52). Aynı dönemde serbest sermayenin toplam aktifler içindeki payı da 0,4 puan artarak yüzde 7,1'e yükselmiştir (Grafik III.53). Bu artışta özkaynaklardaki yükseliş etkili olmuştur.

Grafik III.52. Riske Esas Tutarların Dağılımı (Milyar TL, %)

Kaynak: BDDK-TCMB

Grafik III.53. Serbest Sermayenin Gelişimi (Milyar TL, %)

Kaynak: BDDK-TCMB

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 28 Haziran 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) ile Basel II uygulamasına geçilmiştir.

Söz konusu Yönetmelik ile ülkemiz koşulları da dikkate alınarak ve daha ihtiyatlı bir duruş sergileyerek Basel II esaslarına uyum sağlanmıştır. Buna göre, AB mevzuatında yüzde 35 risk ağırlığına sahip ikamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan alacaklar, Yönetmelikte yüzde 50 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Yönetmelikte, kredi kartı harcamalarından kaynaklı kredi alacaklarının kalan vadesi 6 aydan 12 aya kadar olan taksit ödemeleri tutarı yüzde 150; kalan vadesi 12 ayı aşan taksit ödemeleri tutarı ise yüzde 200 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Aynı şekilde, taşıt ve konut kredileri dışındaki tüketici kredilerinden kaynaklanan ve kalan vadesi 1 yıldan 2 yıla kadar olan alacaklar yüzde 150 risk ağırlığına, iki yılı aşanlar ise yüzde 200 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Söz konusu kalemler uluslararası uygulamada yüzde 75 risk ağırlığına tabidir.

Kutu III.3. Basel III’e İlişkin Sayısal Etki Çalışması

Basel III uygulamasına ilişkin olarak ülkemizde çalışmalar başlamış olup, Basel Komitesi tarafından belirlenen takvime uygun olarak BDDK tarafından mevzuatımıza alınması ve uygulanması planlanmaktadır.

2010 yılında Basel Komitesi, Basel III’ün etkisinin tam olarak anlaşılabilmesi için kapsamlı sayısal etki çalışmaları yapmaya başlamıştır. Komite, son olarak 2011 yılsonu verileri kullanılarak 209 bankanın katılımıyla bir sayısal etki çalışması yapmıştır. Söz konusu 209 bankanın 102’si Grup 1 bankalarını, 107’si Grup 2 bankalarını oluşturmaktadır. Grup 1 bankaları uluslararası aktif olan ve ana sermayesi 3 milyar euronun üzerinde olan bankaları gösterirken, Grup 2 bankaları geri kalan tüm bankaları kapsamaktadır.

Yapılan sayısal etki çalışmasına göre çekirdek ana sermaye oranı Grup 1 bankaları için yüzde 10,4’ten yüzde 7,7’ye; Grup 2 bankaları için ise yüzde 10,4’ten yüzde 8,8’e gerilemiştir. Aynı şekilde, Grup 1 bankaları için ana sermaye oranı yüzde 11,7’den yüzde 8’e; toplam sermaye oranı ise yüzde 14,2’den yüzde 9,2’ye gerilemiştir. Söz konusu oranlardaki düşüş Grup 2 bankaları için daha az belirgindir. Buna göre, ana sermaye oranı yüzde 11’den yüzde 9,2’ye düşerken; toplam sermaye oranı yüzde 14,3’den yüzde 11’e gerilemektedir (Tablo 1). Ayrıca, sayısal etki çalışmasına göre, Grup 1 bankaları için toplam risk ağırlıklı aktifler mevcut duruma göre yüzde 18,1; Grup 2 bankaları için yüzde 7,5 artmıştır. Bu artışlarda karşı taraf kredi riski, alım satım ve menkul kıymetleştirme riskleri etkili olmuştur.

Tablo 1. Basel III Sayısal Etki Çalışması Sonuçları

	Basel III Asgari Oranlar (%)		Gerçekleşen Oranlar (%)	
	Asgari Oran	Asgari Oran + Koruyucu Tampon	Mevcut Uygulama	Basel III
Grup 1				
Çekirdek Ana Sermaye	4,5	7,0	10,4	7,7
Ana Sermaye	6,0	8,5	11,7	8,0
Toplam Sermaye	8,0	10,5	14,2	9,2
Grup 2				
Çekirdek Ana Sermaye	4,5	7,0	10,4	8,8
Ana Sermaye	6,0	8,5	11,0	9,2
Toplam Sermaye	8,0	10,5	14,3	11,0

Kaynak: BIS

Söz konusu sayısal etki çalışmasına ülkemizden de Grup 1'de yer almak üzere 6 banka katılmıştır. Sayısal etki çalışmasına katılan 6 bankanın aktif büyüklüğüne göre ağırlıklı ortalaması alınarak hesaplanan sermaye yeterliliği rasyosunun gerek asgari oran (yüzde 8) ve gerek koruyucu tampon eklenerek oluşturulan oranın (yüzde 10,5) çok üzerinde yer alması, ülkemiz bankacılık sektörünün sermaye yeterliliğine ilişkin Basel III düzenlemelerine uyum konusunda bir zorluk yaşamayacağına işaret etmektedir.

Bankacılık sektörünün kredi ve piyasa hareketlerinden ileri gelen şoklara dayanıklılığını test eden senaryo analizleri de sektörün özkaynaklarının uygulanan şokları karşılayabilecek durumda olduğunu göstermektedir. 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla uygulanan senaryo analizine göre; kur, eurobond getirileri, faiz ve TGA'lara uygulanan eş anlı azami şok sonucunda dahi, sektörün sermaye yeterlilik rasyosu yasal sınırın çok az altında, yüzde 7,9 olarak gerçekleşmektedir (Tablo III.6, Grafik III.54).

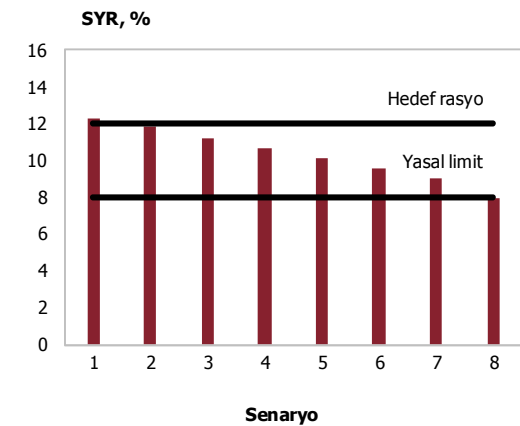
Tablo III.6 Uygulanan Senaryolar¹

Senaryo	Kur (% artış)	Eurobond (% değer kaybı)	Faiz (puan artışı) ²	TGA (puan artışı)
1	30,0	5,0	10,0	3,0
2	31,5	5,3	10,5	4,0
3	33,0	5,5	11,0	5,0
4	34,5	5,8	11,5	6,0
5	36,0	6,0	12,0	7,0
6	37,5	6,3	12,5	8,0
7	39,0	6,5	13,0	9,0
8	40,5	6,8	13,5	11,0

Kaynak: TCMB

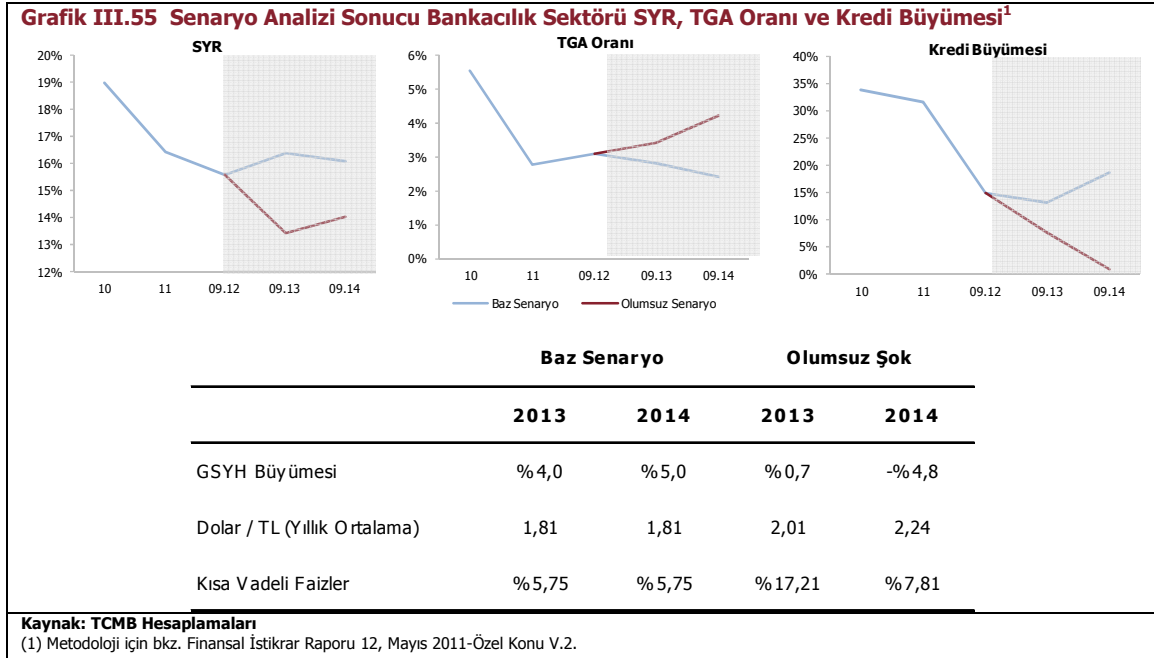
(1) Senaryo analizinde yaşanan krizler dikkate alınarak risk faktörlerine eşanlı şoklar verilmiştir.

(2) Türk lirası faiz oranı şokudur. Yabancı para faiz oranı şoku Türk lirasına uygulananın üçte biri kadardır. Ticari portföy için uygulanan şoklarda sektör bazında değer düşüklüğü yaklaşık yüzde 17'dir. Eurobond şokları uygulamada tablodaki şokların 3 katıdır.

Grafik III.54 Senaryo Analizi Sonuçları**Kaynak: TCMB hesaplamaları**

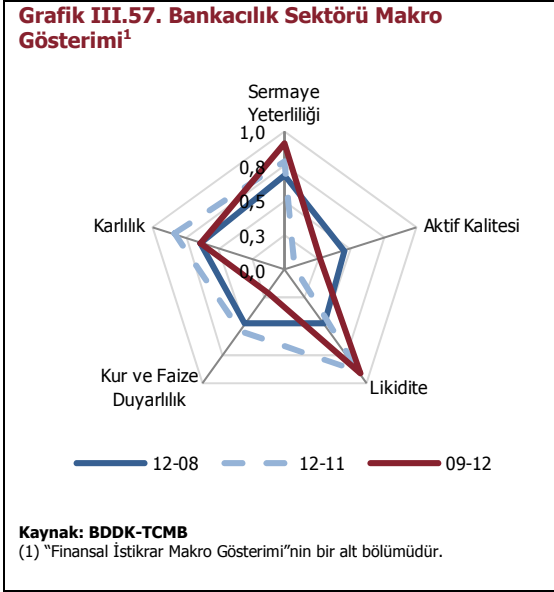
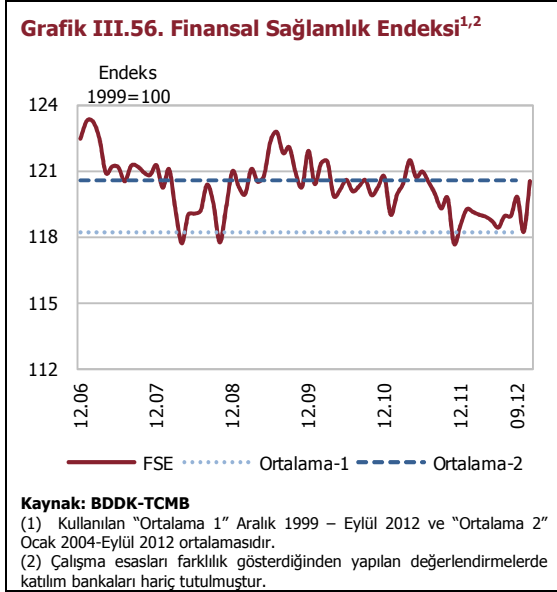
Diğer taraftan, yapılan makro senaryo analizi kapsamında 2008 yılında yaşanan küresel krizin bir benzerinin yaşanması sonucu ortaya çıkabilecek olumsuz

makroekonomik durum, sektörün TGA oranında ve sermaye yeterliliğinde önemli bir bozulma yaratmamakta olup, sektörün sağlıklı yapısını koruduğu gözlenmektedir. Analiz kapsamında olumsuz senaryo altında sektörün TGA oranının yüzde 4,2'ye kadar yükseleceği hesaplanırken baz senaryo altında ise söz konusu oranın yüzde 2,4'e gerileyeceği hesaplanmıştır. Baz senaryo altında sektörün SYR'si 2014 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 16,4'e yükselirken, sadece üç banka yüzde 12'lik hedef rasyonun altında yer almaktadır. SYR, olumsuz senaryo altında ise 2014 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 14'e gerilemektedir (Grafik III.55). Olumsuz senaryo altında sekiz banka hedef rasyonun altında yer alırken, yasal limit olan yüzde 8'in altında banka bulunmamaktadır. Bankacılık sektörünün stres testi sonucu sağlamlığını korumasındaki en önemli etkenler, kriz döneminde hızla düşen enflasyon ve faiz ortamında, sektörün pasiflerinin daha kısa vadeli olması, dolayısıyla yeniden fiyatlamadan olumlu etkilenmesi ve TGA oranındaki artışın sınırlı kalması olarak gösterilebilir.

Bankacılık sektörüne ilişkin göstergeler sektörün genel olarak sağlıklı bir yapıda olduğuna işaret etmektedir. Sektörün aktif kalitesinde kriz dönemine göre olumlu gelişmeler gözlenmiş, bir önceki Rapor dönemi ile kıyaslandığında ise paralel bir seyir izlendiği görülmüştür. Ancak, TGA tutarı son dönemde artmış ve TGA'ya dönüşüm oranı da buna paralel olarak sınırlı bir yükseliş göstermiştir. Bununla birlikte, sektörün net faiz gelirindeki iyileşmenin etkisiyle kârlılık performansı göstergeleri artış eğilimine girmiştir. Sektörün kârlılık performansındaki iyileşme ve kredilerin artış hızının yavaşlamasının etkisiyle sermaye yeterliliği rasyosu yüksek seviyesini korumaktadır. 2011 yılından itibaren bilanço içi yabancı para pozisyon açığı artış eğiliminde olmasına rağmen, bilanço dışı fazlası ile dengelendiğinden yabancı para net genel pozisyonu düşük seviyesini korumaktadır. Bankacılık sektörünün likidite yeterlilik oranları, 1. ve 2. vade dilimleri için hem toplamda hem de yabancı parada yasal oranların üzerinde olmakla birlikte, mevduat dışı fonlamada bir miktar artış görülmüştür. Bu gelişmelere bağlı olarak 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla finansal

sağlamlık endeksi 119,8 olarak gerçekleşmiş olup, sektör sağlam yapısını korumaktadır (Grafik III.56, Grafik III.57).

Bankamızca son dönemde uygulanan politika bileşimi çerçevesinde kredi faiz oranlarında başlayan gerilemenin devam etmesi ve kredilerin ılımlı artışını sürdürerek yıl sonu büyüme beklentilerine paralel ve finansal istikrarı destekleyecek şekilde gerçekleşeceği öngörülmektedir. Sağlıklı büyümesini devam ettiren ülkemiz bankacılık sektörünün, küresel risk iştahındaki toparlanmaya bağlı olarak yurt dışından kaynak temininde mevcut seviyelerini koruması beklenmektedir. Bankacılık sektörü güçlü kârlılık performansını ve yüksek SYR oranlarını korumakta olup, 2012 yılı Temmuz ayında Basel II uygulamasına başlanması ile birlikte söz konusu oranlarda önemli bir değişiklik olmamıştır. Önümüzdeki dönemde, başta Finansal İstikrar Komitesi olmak üzere çeşitli platformlarda yürütülen çalışmaların sektörün sağlıklı işleyişine katkısının devam edeceği öngörülmektedir.